

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin sekä oikeudesta valokuvaan annettujen lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin annetun lain nimike muutettavaksi tekijänoikeuslaiksi.

Niin sanotun sopimuslissenssiperiaatteen pohjalta ehdotetaan uudistettavaksi tekijänoikeuslain säännös, joka koskee opetustoiminnassa tapahtuvaa suojattujen teosten nauhoittamista. Säännös olisi sovellettavissa radio-ohjelmien lisäksi televisio-ohjelmiin ja nauhoitettuja ohjelmia saisi säännöksen ehdoin käyttää paitsi opetustoiminnassa myös tieteellisessä tutkimuksessa. Lain nojalla olisi sallittua opetustoiminnassa tapahtuva suora nauhoittaminen. Eräät nauhoituslupaan liittyvät kysymykset ratkaistaisiin erimielisyyden sattuessa välimiesmenettelyssä.

Nauhoittamalla tapahtuvan suojattujen teosten yksityisen käytön korvaamiseksi ehdotetaan tekijänoikeuslakiin lisättäväksi säännös, jonka perusteella ääni- ja kuvanauhujen valmistus- tai maahantuontivaiheessa perittäisiin tekijänoikeudellinen maksu. Maksun perisi lukuisia suomalaisia tekijöitä edustava järjestö, jonka opetusministeriö on hyväksynyt tähän tehtävään määrääjäksi. Ammattimaiseen käyttöön tulevat sekä muun muassa näkö- ja kuulovammaisten tallenteisiin käytettävät nauhat ja kasetit olisivat kuitenkin maksuttomia. Maksun tuotot ehdotetaan käytettäväksi opetusministeriön hyväksymän suunnitelman mukaisesti toisaalta suoriin korvauksiin tekijöille ja toisaalta välillisenä tekijänoikeuskorvauksena tekijöiden yhteisiin kulttuuripoliittisiin tarkoituksiin.

Nykyistä tekijänoikeuden asiantuntijalautakuntaa koskevat säännökset ehdotetaan muutettaviksi siten, että lautakunnan tilalle perustettaisiin tekijänoikeusneuvosto, joka avustaisi tekijänoikeusasioissa opetusministeriötä sekä antaisi lausuntoja viranomaisille ja yksityisille tekijänoikeuslain soveltamisesta yksittäistapauksissa.

Tekijänoikeuden loukkaukset ehdotetaan jaettavaksi törkeysasteen mukaan ankarammin rangaistaviin tekijänoikeusrikoksiin ja lievemmin rangaistaviin tekijänoikeusrikkomuksiin. Tekijänoikeusrikoksesta voitaisiin tuomita sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta ja tekijänoikeusrikkomuksesta sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Tekijänoikeuslain säännöksiä korvausvelvollisuudesta ehdotetaan muutettaviksi siten, että teosten oikeudenvastaisesta käytöstä tuomittavat korvaukset vastaisivat entistä paremmin todellisia vahinkoja. Korvausten määräämisessä noudatettaisiin tekijänoikeuslain erityissäännösten lisäksi vahingonkorvauslain säännöksiä.

Lisäksi ehdotetaan tekijänoikeusrikosten syytteenpano-oikeuden laajentamista sekä luopumista erityisestä tekijänoikeudellisesta takavarikosta, jolloin noudatettaviksi tulisivat yleiset takavarikointia ja kotietsintää koskevat säännökset.

Oikeudesta valokuvaan annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset ja lisäykset kuin tekijänoikeuslakiin.

Ehdotetut muutokset on tarkoitus saattaa voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun eduskunta on ne hyväksynyt.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	1.2. Laki oikeudesta valokuvaan annetun lain muuttamisesta	16
1. Nykyinen tilanne ja uudistusehdotus	3	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	17
1.1. Johdanto	3	3. Voimaantulo	17
1.2. Nauhoitus opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa	3	LAKITEKSTIT	17
1.3. Korvaus teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön	4	1. Laki tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin annetun lain muuttamisesta	17
1.4. Tekijänoikeusneuvosto	7	2. Laki oikeudesta valokuvaan annetun lain muuttamisesta	20
1.5. Rangaistukset	7	LIITE	22
1.6. Korvausvelvollisuus	8	Rinnakkaistekstit	22
1.7. Syyteoikeus	8	1. Laki tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin annetun lain muuttamisesta	22
1.8. Pakkokeinot	8	2. Laki oikeudesta valokuvaan annetun lain muuttamisesta	27
2. Asian valmistelu	9	Luonnos tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin sekä oikeudesta valokuvaan annettujen lakien soveltamisesta annetun asetuksen muuttamiseksi	31
2.1. Valmisteluelimet	9		
2.2. Aikaisempi hallituksen esitys	9		
2.3. Lausunnonantajat	10		
3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset	10		
4. Esityksen taloudelliset vaikutukset	11		
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	12		
1. Lakiehdotusten perustelut	12		
1.1. Laki tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin annetun lain muuttamisesta	12		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja uudistusehdotus

1.1. Johdanto

Luova työ on valtion suojeluksessa muun ohella tekijänoikeuslainsäädännön kautta. Tekijänoikeuslainsäädäntö on myös kulttuuripoliittisesti vaikuttavaa lainsäädäntöä. Sen avulla voidaan saavuttaa tärkeitä kulttuuripoliittisia päämääriä varsinaisten ja ensisijaisten kulttuuripoliittisten keinojen ohella.

Henkisen työn tuotteiden mahdollisimman laaja levittäminen on yhteiskunnan yleisten etujen mukaista. Näiden etujen kannalta on keskeistä myös luovien yksilöiden — kulttuuriryöntekijöiden — hyvinvointi sekä kulttuurielämän ja kulttuurin tuotantorakenteiden toiminnan jatkuvuuden turvaaminen.

Uudet tekniset välineet tuovat mukanaan tekijänoikeudellisesti suojattujen teosten uusia käyttömahdollisuuksia ja jo tunnetuille käyttötavoille avautuu uusia sovellutuksia. Tehostuvat teosten levittämismenetelmät asettavat tekijänoikeuden sääntelyjärjestelmälle vakavia haasteita. Lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten, joiden lähtökohtana yleensä on tekijän periaatteellinen yksinoikeus, tulisi taata tekijöille ja muille oikeuksien haltijoille riittävä suojavaikutus silloinkin, kun teokset tekniikan avulla leviävät määrältään ennalta arvaamattomalle yleisölle tai sellaiselle yleisölle, jolle levitys ei suoranaisesti ollut tarkoitettu. Toisaalta tekijänoikeuden toteuttamisen tulisi tapahtua siten, että paranevien teknisten menetelmien käyttöönotolla ei olisi ylitse pääsemättömiä esteitä.

1.2. Nauhoitus opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa

Nykyaikaisessa opetustoiminnassa audiovisuaalisten menetelmien merkitys on jatkuvasti kasvanut. Radion ja television opetus- ja muilla ohjelmilla saavutettava hyöty vähenee kuitenkin merkittävästi, jos niitä voidaan käyttää vain lähetyks-

hetkellä. Tämä ajankohta saattaa soveltua huonosti oppilaitoksen opetusohjelmaan. Jos ohjelmat voitaisiin tallentaa käytettäväksi sopivampana ajankohtana, niitä voitaisiin käyttää hyväksi huomattavasti tehokkaammin.

Tekijällä on tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin annetun lain (404/61), jäljempänä tekijänoikeuslaki, 2 §:n mukaan yksinomainen oikeus määrätä teoksen kappaleiden valmistamisesta esimerkiksi nauhoittamalla. Lain 17 §:ssä sallitaan kuitenkin kappaleen valmistaminen julkistetusta teoksesta äänen talteen ottamisen avulla käytettäväksi tilapäisesti opetustoiminnassa. Käyttäjien taholla on pidetty puutteena sitä, ettei kyseinen säännös koske tieteellistä tutkimustoimintaa eikä televisiossa lähetettyjä teoksia.

Tekijä voi myöntää luvan teoksensa nauhoittamiseen. Yksittäisten lupien hankkiminen jokaista nauhoituskertaa varten moniin eri tekijäryhmiin kuuluvilta oikeuksien haltijoilta johtaisi kuitenkin käytännössä ylivoimaisiin vaikeuksiin.

Lupajärjestelyt voidaan hoitaa myös kollektiivisesti. Jos tekijää edustaa tekijänoikeuden valvontaa koskevan valtuutuksen tai oikeuksien luovutuksen nojalla järjestö, tämä voi myöntää luvan teoksen käyttämiseen ja määrätä luvan ehdot.

Järjestön tekemä sopimus voi kuitenkin sitoa vain sen jäseniä. Tekijät, joita järjestö ei edusta, jäisivät sopimusjärjestelyn ulkopuolelle. Puhdasta sopimusjärjestelmää sovellettaessa jouduttaisiinkin todennäköisesti käytännössä tekijänoikeuslain suojaamien teosten ja suoritusten käyttämiseen joidenkin tekijöiden osalta valtuutuksesta ja tekijänoikeuslain vastaisesti. Järjestelmä ei näin ollen ole riittävä, vaan sitä olisi täydennettävä lain säännöksellä, jonka mukaan järjestön tekemä sopimus sitoo myös järjestön ulkopuolisia tekijöitä.

Edellä esitetyn johdosta opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaan radio- ja televisio-ohjelmien nauhoittamiseen liittyvät ongelmat ehdotetaan ratkaistaviksi niin sanottua sopimuslissensijärjestelmää käyttämällä. Järjestelmän tulisi soveltua oppilaitosten, niiden palveluyksikköinä toimivien audiovisuaalisten ja oppi-

materiaalikeskusten sekä korkeakoulujen ja tieteellisten tutkimuslaitosten tarpeisiin.

Järjestelmä edellyttää toimiakseen kollektiivista sopimusta kattavien tekijöitä edustavien järjestöjen ja käyttäjäosapuolen välillä. Sopimuksella annetaan suoraan nauhoituslupa järjestöjen edustamien tekijöiden osalta. Lain säännöksillä annetaan sopimuksen ehdolle sitova vaikutus myös niihin tekijöihin nähden, joita sopimuksen tehneet järjestöt eivät edusta. Näiden tekijöiden suostumusta heidän teostensa kopioimiseen ei tarvita ja kysymys on siis heidän tekijänoikeutensa rajoittamisesta; heidän tulee kuitenkin sopimuksen mahdollisesti määrittelemien nauhoituksen rajoitusten tai tekijöille tulevien etujen suhteen olla samassa asemassa kuin järjestön edustamien tekijöiden. Jos tekijöitä edustavan järjestön ja käyttäjän välinen sopimus sisältää teos- tai tekijäkohtaisen kieltomahdollisuuden, myös niillä tekijöillä, joita järjestö ei edusta, on mahdollisuus kieltää teostensa nauhoitus.

Sopimuslisenssiratkaisu ei ole tekijänoikeuslainsäädännössä uusi. Ehdotettu 17 §:ään sisältyvä sopimuslissenssisäännös on rakenteeltaan hyvin lähellä 11 a §:ään sisältyvää valokopiointia koskevaa säännöstä, jonka soveltamisesta on saatu riittävä käytännön kokemus. On hyviä perusteita olettaa, että nyt ehdotettava sopimuslissenssijärjestelmä toimii yhtä hyvin ja on yhtä joustavasti hallinnoitavissa kuin valokopiointia koskeva vastaava järjestelmä. Valtiovallan ja asianomaisten oikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen välisissä neuvotteluissa on jo saatu aikaan neuvottelutulos ehdotettavan 17 §:n mukaisen sopimuslissenssin soveltamisesta. Sopimus tehtäisiin välittömästi 17 §:n muutoksen astuttua voimaan.

Tekijänoikeuslain 11 a §:n 1 momentissa olevia säännöksiä on täydennetty 11 a §:n 2 ja 3 momentissa erällä korvausten käyttöä ja tekijän henkilökohtaista korvausoikeutta koskevilla säännöksillä. Kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehdyn Bernin yleissopimuksen (SopS 3/63) määräysten ja tekijöiden yhtäläisen kohtelun periaatteen on katsottu vaativan sopimuslissenssisäännöksen täydentämistä näillä säännöksillä. Tekijänoikeuslain 17 §:n 1 momentissa oleva sopimuslissenssi tulee täydentää vastaavat periaatteet sisältävillä säännöksillä.

Ehdotettava sopimuslissenssi koskee nauhoittamista radio- tai televisiolähetyksestä. Mahdollisten lainsäädäntötoimenpiteiden tarve ilman edeltävää lähetysvaihetta tapahtuvan nauhoittamisen osalta tulee myöhemmin selvitettäväksi tekijänoikeuslainsäädännön uudistustyön jatkuessa.

Kun nauhoitusoikeus ehdotetaan 17 §:ssä laajennettavaksi koskemaan myös kuvan talteenottamista, olisi oikeudesta valokuvaan annettuun lakiin (405/61) lisättävä vastaavan sisältöinen säännös.

Tekijänoikeuslakiin ja oikeudesta valokuvaan annettuun lakiin ehdotetaan lisäksi otettavaksi säännökset neuvotteluosapuolten mahdollisten erimielisyyksien ratkaisemisesta. Tarkoituksena on turvata koululaitoksen mahdollisuudet käyttää opetustarkoituksessa valmistettuja ja lähetettyjä radio- ja televisio-ohjelmia myös niissä tapauksissa, joissa neuvotteluosapuolet eivät pääse yksimielisyyteen nauhoitusehdoista.

Nauhoituslupiin liittyvät erimielisyydet ratkaistaisiin ehdotettujen tekijänoikeuslain 54 §:n ja oikeudesta valokuvaan annetun lain 17 §:n mukaan välimiesmenettelyssä siten kuin asetuksella säädetään. Tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin sekä oikeudesta valokuvaan annettujen lakien soveltamisesta annetun asetuksen (441/61), jäljempänä tekijänoikeusasetus, välimiesmenettelyä koskevat säännökset ehdotetaan tässä yhteydessä uudistettaviksi siten, että ne takaisivat paremmin välimiesten puolueettomuuden.

Opetustoiminnan eri aloilla ilmenee tarvetta niin sanottuun suoraan nauhoittamiseen. Tällöin opettajan tai oppilaan opetustilanteessa esittämä suojattu teos nauhoitetaan ja nauhoitteen avulla havainnollistetaan esimerkiksi vaadittavaa suoritustasoa tai tehtyjä virheitä. Ilman toiminnan sallivaa lain säännöstä nauhoittaminen edellyttäisi esitettävän teoksen tekijän suostumusta. Käytännössä lupien hankkiminen aiheuttaisi kohtuuttomia hankaluuksia opetustoiminnalle. Tämän vuoksi tekijänoikeuslain 17 §:ään ehdotetaan otettavaksi tekijänoikeutta rajoittava säännös, jolla sallittaisiin suora nauhoittaminen opetustoiminnassa.

1.3. Korvaus teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön

Kappaleiden valmistaminen yksityiseen käyttöön on tekijänoikeuslain nojalla sallittua korvauksetta ja ilman tekijän tai muun oikeuksien haltijan lupaa. Suojattujen teosten nauhoittaminen yksityistä käyttöä varten radio- ja televisiolähetyksistä sekä ääni- ja kuvatalenteilta on lisääntynyt huomattavasti viime vuosina. Tämä kehitys on yhteydessä nauhoitinlaitteiden teknisen tason parantumiseen ja hintojen suhteelliseen halpene-

miseen samoin kuin kasettien hintojen huomattavaan halpenemiseen. Suomessa ääninauhureiden laaja käyttöönotto alkoi 1960-luvun lopussa ja kuvanauhuripuolella läpimurto tapahtui vuonna 1982.

Musiikin alueella kehitys on mennyt jo niin pitkälle, että nauhoittaminen on noussut teosten ensisijaiseksi käyttömuodoksi. Tyhjiille kaseteille nauhoitettua musiikkia kuunnellaan enemmän kuin valmiilla äänitteillä olevaa. Myös kuvanauhoitus on yleistymässä kotitalouksissa sekä Suomessa että ulkomailla. Tyhjien kuvakasettien kauppa on vilkastunut huomattavasti samaan aikaan nauhoituslaitteiden myynnin kanssa. Kotitalouksissa ylivoimainen osa kaseteista käytetään suojatun aineiston nauhoittamiseen. Tärkein nauhoituslähde on ainakin toistaiseksi televisio.

Yksityisen käytön laajuutta ei nykyistä lakia valmisteltaessa voitu aavistaa. Yksityisen nauhoitustoiminnan avulla kuluttaja saa teokset käyttöönsä, mutta tekijöiltä ja esittäjiltä jäävät saamatta korvaukset työnsä tulosten hyväksikäytöstä. Tuottaja ei myöskään saa katetta tuotantokustannuksillaan. Oma nauhoitus tuottaa kuitenkin kuluttajalle saman kulttuuripalvelun kuin alkuperäinen tuote.

Yksityisellä nauhoitustoiminnalla on haitallisia vaikutuksia myös tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden työllisyyden kannalta. Nauhoitus rajoittaa valmiiden tuotteiden menekkiä ja elävien esitysten kannattavuutta. Välillisesti laajat mittasuhteet saavuttanut nauhoitustoiminta vaikuttaa kulttuurin eri osa-alueilla tuotannon edellytysten heikkenemiseen sekä erityisesti riskialttiin, laadukkaan tuotannon vähenemiseen. Nauhoitus kaventaa mahdollisuuksia monipuoliseen kotimaiseen kulttuuritarjontaan. Ongelma korostuu kaupallisesti epävarmojen, mutta taiteellisesti tai tietosisällöltään korkeatasoisten tuotteiden kohdalla.

Edellä mainittuja ongelmia ei voida poistaa kieltämällä tai rajoittamalla nykyisessä tekijänoikeuslainsäädännössä sallittua yksityistä nauhoitustoimintaa. Rajoitusten valvominen olisi ylivoimainen tehtävä. Yksityisen nauhoittajan ja kulttuurin levittämisen kannalta nauhoitustoiminta sinänsä on hyväksyttävää.

Esityksen tarkoituksena on yksityisestä nauhoitustoiminnasta aiheutuvien haittojen lieventäminen ja yksityisen käytön korvaaminen.

Tekijänoikeuslainsäädännön peruseriaatteiden mukainen ratkaisu olisi, että nauhoittaja maksaisi korvauksen teoksen käytöstä. Tämä ei kuitenkaan ole käytännössä mahdollista. Näin

ollen on pyritty löytämään jokin sellainen uusi ratkaisu, joka olisi käytännössä myös toteuttamiskelpoinen. Parhaaksi ratkaisuvaihtoehdoksi on nähty järjestelmä, jossa tyhjien tallennuslaitteiden, kuten tallentamattomien ääni- ja kuvanauhujen, maahantuojia tai valmistajia suorittaa tekijänoikeudellisen maksun maahantuonnin tai valmistuksen yhteydessä. Tällöin teosten tosiasialliset käyttäjät eli kuluttajat maksavat viime kädessä oikeudenhaltijoille tulevat korvaukset suorittamastaan nauhoittamisesta. Oikeudenhaltijoita ovat tekijöiden lisäksi esittävät taiteilijat, äänitteiden tuottajat sekä valokuvaajat.

Maksu ehdotetaan perittäväksi nauhoista ja nauhakaseteista. Mahdollista olisi myös, että maksu perittäisiin esimerkiksi nauhureista tai että luotaisiin televisiolupamaksun kaltainen järjestelmä. Nauhojen ja kasettien maahantuonti- ja valmistusmäärät ovat kuitenkin parhaiten verrattavissa nauhoittamisen tosiasialliseen laajuuteen.

Maksun suorittamisvelvollisuuden säilyttäminen maahantuonti- tai valmistusvaiheeseen vähittäis- tai tukkuportaana sijasta on perusteltua järjestelmän tarkoituksenmukaisen hallinnon kannalta. Järjestelmän tulisi kuitenkin olla joustava. Maksun perintävaihe voitaisiin siirtää käytännössä esimerkiksi tukkuportaaseen silloin, kun tähän on erityistä syytä.

Nauhoitusvälineiden markkinoinnin lisäksi yksityisen nauhoitustoiminnan edellytyksenä on, että yleisön kannalta mielenkiintoista suojattua aineistoa on nauhoituskelpoisessa muodossa saatavana. Helposti nauhoitettavissa tai kopioitavissa ovat nimenomaan radio- ja televisiolähetysiin sisältyvät teokset, äänilevyt ja -kasetit sekä videokasetit. Tyhjien nauhojen ja kasettien hinnan yhteyteen ehdotettu maksuosuus on korvaus siitä nauhoitusmahdollisuudesta, joka näin on kuluttajien saatavilla.

Tällainen korvausjärjestelmä on tullut perustelluksi nykyisessä tilanteessa, jossa yleisölle myytävät tyhjat nauhat ja kasetit käytetään erittäin suurella todennäköisyydellä suojatun aineiston yksityiseen nauhoittamiseen. Järjestelmä edellyttää, että maksuvelvollisuuden ulkopuolelle jätetään nauhat ja kasetit, jotka eräillä keskeisimmillä aloilla tulevat muuhun kuin kotimaiseen yksityiseen käyttöön. Tällaisia ovat muiden muassa ammattimainen ääni- ja kuvakasettituotanto, näkö- tai kuulovammaisille tuotettavat tallenteet sekä maasta vietävät tuotteet.

Käytännössä ei ole mahdollista jättää maksua perimättä kaikissa niissä tapauksissa, joissa laite käytetään muuhun kuin yksityiseen käyttöön.

Joustavuutta ehdotettujen säännösten soveltamisessa antaa kuitenkin se, että opetusministeriö voisi ehdotuksen mukaan päättää maksuttomuudesta erityistapauksissa.

Kansainvälisten tekijänoikeussopimusten hallintoelimityksessä todettiin vuonna 1978 videoon liittyviä tekijänoikeuskysymyksiä käsiteltäessä, että tallennusvälineisiin liittyvä maksujärjestelmä olisi todennäköisesti paras vaihtoehto yksityisestä nauhoitustoiminnasta aiheutuvien haittojen tasoittamisessa.

Ehdotetulla ratkaisulla onkin sekä toteutettuja että suunnitteilla olevia esikuvia. Esimerkkinä voidaan mainita Itävalta, jonka tekijänoikeuslakiin lisättiin vuonna 1980 nauhoittamattomia kuva- ja ääninauhoja koskevat maksusäännökset. Niitä sovelletaan teoksiin, jotka on lähetetty radiossa tai televisiossa tai otettu kaupallisille ääni- tai kuvatalenteille ja joiden voidaan olettaa tulevan nauhoitetuiksi yksityiseen käyttöön. Maksun perii Itävallassa asianomaisen ministeriön hyväksymä tekijänoikeuden valvontajärjestö. Useissa maissa, esimerkiksi Tanskassa ja Ruotsissa, on käsiteltävänä vastaaventyypisiä ehdotuksia. Varhaisin tämänsuuntainen toteutettu ratkaisu on Saksan liittotasavallan tekijänoikeuslakiin vuonna 1965 omaksuttu nauhurien maahantuontiin ja valmistukseen liittyvä tekijänoikeusmaksu. Eräissä maissa on säädetty myös kasetteihin tai nauhoituslaitteisiin liittyviä veroja tai erityismaksuja osittain tekijänoikeudellisin perustein.

Maksun tuotot ehdotetaan käytettäväksi ensinnäkin korvauksiin tekijänoikeuslainsäädännössä säädettyjen oikeuksien haltijoille (*suora korvaus*). Tällöin pyritään korvaamaan tekijänoikeuden alaisen teoksen tosiasiallinen käyttäminen. Suomalaisilla tekijänoikeuden valvontajärjestöillä on laaja kokemus tekijänoikeudellisten korvausten henkilökohtaisista tilityksistä. Sekä äänen että kuvan tallentamisen alueella ovat tekijänoikeuksien valvonnan ja toteuttamisen edellytykset syntyneet oikeuksien haltijoiden viime vuosina tapahtuneen järjestäytymisen myötä. Siviilioikeudellisesti täysin kattavat ja sitovat lupajärjestelmät sekä korvausten tilitysjärjestelmät ovat tulleet mahdollisiksi valvontajärjestöjen saamien valtakirjojen ja oikeuksien siirron sisältävien asiakassopimusten suuren määrän perusteella. Videonauhoituksen kohdalla ovat edellytykset myös henkilökohtaisten korvaustilitysten aikaansaamiseen parantuneet ja paranevat määrätietoisien selvitystyön myötä jatkuvasti.

Nyt eikä ilmeisesti myöhemminkään ei ole käytännön mahdollisuuksia maksun käyttämiseen

yksinomaan henkilökohtaisiin korvauksiin. Varoja ei ole mahdollista täydellisesti kohdistaa siihen, mitä ja kuinka paljon on nauhoitettu. Tämän johdosta ehdotetaan, että asianmukainen osa maksun tuotosta käytetään korvausten lisäksi tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin (*välillinen korvaus*).

Perusteena kollektiivisen tilitystavan käyttöönottamiselle on muun muassa se, että yksikkökohtaiset korvaukset muodostuisivat niin pieniksi, ettei yksilöllinen tilitys johtaisi järkevään tulokseen. Myös käyttökertojen tai käytettyjen teosten määrä voi olla niin suuri, ettei niiden käsittely käyttökerrontain tapahtuvaa tilitystä ajatellen ole käytännössä mahdollista.

Kollektiivisten korvausten tulisi hyödyttää kaikkia oikeuksien haltijoita yhteisesti. Mikäli korvaukset johtavat taloudellisten etujen jakamiseen oikeuksien haltijoille, kaikilla ryhmään kuuluvilla tulisi olla tasapuolinen mahdollisuus saada näitä etuuksia. Koska kysymys on tekijänoikeuslainsäädäntöön pohjautuvien korvausten tilittämisestä, tulisi korvausten hyödyttää oikeuksien haltijoita heidän tässä ominaisuudessaan.

Tekijöiden yhteiset tarkoitukset on syytä lainvoimaansaattamisen jälkeen annettavalla asetuksella täsmentää. Hallituksen käsityksen mukaan merkittävä osa maksutuotoista olisi käytettävä musiikki- ja elokuvakulttuurin edistämiseen. Elokuvakulttuuri on tässä yhteydessä ymmärrettävä tekijänoikeudellisesti. Elokuvana pidetään tekijänoikeudellisessa mielessä elokuvateattereissa esitettävien elokuvien lisäksi useimmissa tapauksissa myös television ja videokasettien ohjelmäsäilöntä. Näin ollen järjestelmä hyödyttäisi käytännössä musiikki-, elokuva-, video- ja televisiokulttuuria. Varojen käyttämisessä tulee ottaa huomioon myös luovien ja esittävien taiteilijoiden työllisyysnäkökohdat sekä tavoitteet ammatillisen ja laadullisen tason kohottamiseen koulutuksella ja muilla toimilla.

Suojatun aineiston käyttäjien kannalta sekä suora että epäsuora korvaus vaikuttaa siihen, että monipuolinen kotimainen kulttuurituotanto jatkuu tulevaisuudessakin. Syntyy siis uutta aineistoa, jota voidaan myös nauhoittaa.

Koska maksulla on sekä yleisiä yhteiskunta- ja kulttuuripoliittisia että laitteiden kilpailuasemaan liittyviä vaikutuksia, ehdotetaan, että maksun suuruuden vahvistaminen ja sen käyttö korvauksiin olisi opetusministeriön päätettävissä. Jotta maksujärjestelmä olisi tasapuolinen, ehdotetaan, että opetusministeriöllä olisi velvollisuus neuvotella maksun suuruudesta sekä oikeuden-

haltijoita että maksuvelvollisia edustavien järjestöjen kanssa. Ratkaisuvallan tulisi kuitenkin viime kädessä olla valtiovallalla.

1.4. Tekijänoikeusneuvosto

Käytännössä esiintyy usein epätietoisuutta tekijänoikeuslain ja oikeudesta valokuvaan annetun lain tulkinnasta ja soveltamisesta yksittäistapauksessa. Monessa tapauksessa erimielisyys koskee niin vähäistä taloudellista tai muuta etua, ettei asian saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi siitä johtuvien kulujen ja käsittelyn vaatiman pitkän ajan vuoksi tunnu mielekkäältä.

Esimerkkejä edellä tarkoitetuista asioista ovat kysymys siitä, täyttääkö määrätty tuote tekijänoikeudellisen suojan edellytykset, sekä kysymys kohtuullisen korvauksen suuruudesta tietyssä käyttötilanteessa. Useassa tapauksessa asian osapuolille riittäisi arvoaltainen lausunto siitä, mitä asiassa on pidettävä oikeana ja kohtuullisena.

Sekä teosten käyttäjien että oikeuksien haltijoiden oikeusturvaa edistäisi sellaisen viranomaisen olemassaolo, joka voisi asianomaiselle ministeriölle annettavien oikeuspoliittisten ja muiden lausuntojen lisäksi antaa lausuntoja myös muille viranomaisille, kuten tuomioistuimille, sekä yksityisillekin.

Edellä esitetyn johdosta ehdotetaan opetusministeriötä avustavan tekijänoikeuden asiantuntijalautakunnan tilalle perustettavaksi tekijänoikeusneuvosto, jonka toiminnasta annettaisiin tarkemmat säännökset asetuksella.

Tekijänoikeusneuvoston tehtäväpiiri olisi laajempi kuin nykyisen asiantuntijalautakunnan: neuvosto toimisi toisaalta opetusministeriön asiantuntijaelimenä ja toisaalta antaisi lausuntoja tekijänoikeuslain ja oikeudesta valokuvaan annetun lain soveltamisesta yksittäistapauksessa. Lausunnot olisivat suosituksenluontoisia eivätkä siis sitoisi osapuolia. Koska neuvosto edustaisi kokoonpanoltaan huomattavaa tekijänoikeuden alan asiantuntemusta, osapuolet tulisivat todennäköisesti tyytymään neuvoston lausunnoissaan esittämiin suosituksiin.

1.5. Rangaistukset

Viime vuosikymmenien nopean teknisen kehityksen vuoksi teosten ja niiden esitysten toisintaminen ja kopioiminen on nykyään mahdollista aivan toisessa laajuudessa kuin aikaisemmin. An-

siotarkoituksessa ilman oikeudenhaltijoiden suostumusta tapahtuva laajamittainen laitton teoskappaleiden valmistaminen, maahantuonti ja levittäminen, niin sanottu piratismi, on muodostumassa ongelmaksi myös Suomessa. Piratismi voi kohdistua eri teoslajeihin sekä valokuviiin. Sen kohteena voivat olla teokset ja niiden osat. Käytännössä tärkeimpiä piratistimin muotoja ovat kirja-, äänite- ja videopiratismi. Piratismia esiintyy myös muun muassa radio- ja televisioitoiminnan ja automaattisen tietojenkäsittelyn alalla.

Piratismi on taloudellista rikollisuutta. Laittomasta toiminnasta aiheutuu saamatta jääneinä korvauksina haittaa tekijöille, esittäville taiteilijoille ja tuottajille sekä valokuvaajille. Tässä suhteessa piratismi voidaan rinnastaa varkauteen. Piraattitoiminnasta aiheutuu taloudellisia menetyksiä myös valtiolle, koska laittomien tuotteiden valmistajat ja jakelijat eivät yleensä ilmoita tulojaan verotukseen. Tukku- ja vähittäiskauppiat saattavat joutua kärsimään piratismista myynnin vähenemisenä.

Musiikki- ja elokuvatuotannossa eivät kaikki julkaisut tuota voittoa. Näitä kaupallisesti huominkin menestyviä, mutta usein kulttuuripoliittisesti kannatettavia tuotteita rahoitetaan juuri niillä menestystuotteilla, jotka saatujen kokemusten mukaan ovat piraattitoiminnan kohteina. Näin ollen piratismilla saattaa pidemmällä tähtäimellä olla kulttuurituotantoa köyhdyttävä ja yksipuolistava vaikutus.

Piraattitoiminta koskettaa myös kuluttajaa: laittomien kopioiden laatu on usein heikompi kuin alkuperäistuotteiden. Kuluttajan erehdyttämistä ostamaan laittomia tuotteita voidaan verrata petokseen; monissa tapauksissa saattaa tällainen toiminta jo sinänsä täyttää petoksen tunnusmerkit.

Piratismiin liittyy usein muutakin rikollisuutta. Kansainvälisten tietojen mukaan piratistitoiminnalla on yhteyksiä esimerkiksi huumausainekauppaan.

Piratistimin tehokasta vastustamista ajatellen tekijänoikeuslain ja oikeudesta valokuvaan annetun lain rangaistussäännöksiä ei voida pitää tyydyttävinä.

Tekijänoikeuden ja sitä lähellä olevien oikeuksien taloudellinen merkitys on kuluneena kymmenvuotiskautena entisestään kasvanut. Muutos täytyy ottaa huomioon myös lainsäädännössä. Muun muassa oikeuksien loukkauksista tuomittavien rangaistusten tulee olla oikeassa suhteessa teon haitallisuuteen ja taloudellisiin seuraamuksiin.

Ruotsin tekijänoikeuslain rangaistussäännös muutettiin vuonna 1982. Erityisesti piraattitoimintaan vedoten enimmäisrangaistus nostettiin kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta. Tanskan tekijänoikeuskomitea on ehdottanut rangaistusmaksimin nostamista kolmesta kuukaudesta vuoteen ja kuuteen kuukauteen vankeutta ja Norjan tekijänoikeuskomitea kolmesta kuukaudesta kolmeen vuoteen vankeutta.

Yhdenmukaisesti käynnissä olevan pohjoismaisen kehityksen kanssa tekijänoikeuslain enimmäisrangaistus ehdotetaan nostettavaksi kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta. Muutos koskisi törkeämpiä tekijänoikeuden loukkauksia, tekijänoikeusrikoksia. Lievemmat tekijänoikeuden loukkaukset, tekijänoikeusrikkomukset, ehdotetaan rangaistaviksi nykyisen asteikon mukaan. Oikeudesta valokuvaan annetun lain rangaistussäännös ehdotetaan muutettavaksi vastaavalla tavalla.

1.6. Korvausvelvollisuus

Tekijänoikeuden ja sitä lähellä olevien oikeuksien sekä valokuvaa koskevan oikeuden väärinkäytöksissä on useasti kysymys tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden toimeentulomahdollisuuksien kaventamisesta. Oikeuksien loukkauksista tuomitaan kuitenkin verraten pieniä vahingonkorvauksia. Rangaistaviinkin tekoihin liittyvät vahingonkorvaukset ovat usein olleet suuruudeltaan lähinnä nimellisiä.

Jotta teosten oikeudenvastaisesta käytöstä tuomittavat korvaukset vastaisivat entistä paremmin todellisen vahingon määrää, tekijänoikeuslakiin ja oikeudesta valokuvaan annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä täyden korvauksen periaatteen mukaisia tarkennuksia.

Tekijänoikeuslain vahingonkorvausta sääntelevässä 57 §:ssä ehdotetaan hyvitys ja korvaus edelleen erotettavaksi toisistaan. Hyvitysvelvollisuuden perusajatuksena on objektiivinen vastuu teoksen lain tai testamenttimääräyksen vastaisesta käyttämisestä. Käyttäjä on velvollinen suorittamaan tekijälle kohtuullisen hyvityksen teoksen käyttämisestä, vaikka hän ei tiennyt eikä hänen olisi pitänyt tietää teon lainvastaisuudesta.

Tahallisesti tai varomattomuudesta tapahtuvasta teoksen lain tai testamenttimääräyksen vastaisesta käyttämisestä tulee hyvityksen lisäksi suoritaa täysi korvaus kaikesta muustakin vahingosta, mitä hyvitys ei peitä. Korvattavaksi tulee sekä

rikoksella että rankaisemattomalla varomattomuudella aiheutettu vahinko.

Kaikesta aiheutetusta vahingosta on suoritettava periaatteessa täysi korvaus. Tämä on yhdenmukaista voimassa olevan vahingonkorvausoikeutemme kanssa. Korvausta on suoritettava niin suuri määrä, että vahingonkärsijä korvauksen avulla pääsee samaan asemaan, jossa hän olisi jollei vahingotapahtumaa lainkaan olisi sattunut.

Koska tekijänoikeuslakiin ei ole otettu esimerkiksi vahingonkorvauksen kanavoimis- ja vanhenemissäännöksiä eikä korvauksen sovittelua koskevia säännöksiä, sovellettaisiin tekijänoikeuslain mukaista vahingonkorvausta määrättäessä vastaavia vahingonkorvauslain (412/74) säännöksiä.

Oikeudesta valokuvaan annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi vastaavat tarkistukset.

1.7. Syyteoikeus

Tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden on nykyään huomattavasti vaikeampi valvoa oikeuksiaan kuin yli kaksikymmentä vuotta sitten lakeja säädettäessä. Laajojen piratismitypausten yhteydessä yhteiskunnan tarve puuttua kulttuuripalvelujen tuotantoa ja levittämistä vaarantaviin tai muuten yhteiskunnallisesti haitallisiin ilmiöihin on kasvanut. Tällöin yleinen etu vaatii turvautumaan rangaistussäännöksiin huolimatta siitä, että oikeudenhaltijatahot itse olisivat haluttomia ilmoittamaan asiasta viranomaisille. Tämän johdosta ehdotetaan, että tekijänoikeus- ja valokuva-oikeusrikokset olisivat virallisen syytteen alaisia.

1.8. Pakkokeinot

Tekijänoikeuslain 62 §:n 3 momenttiin sisältyy erityinen säännös takavarikosta. Vastaava säännös on oikeudesta valokuvaan annetun lain 23 §:n 2 momentissa.

Yleiset säännökset pakkokeinoista ovat takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetussa laissa (260/59). Eryissä säännöksinä tekijänoikeuslain ja oikeudesta valokuvaan annetun lain takavarikkosäännökset syrjäyttävät yleiset takavarikkoja koskevat säännökset. Tekijänoikeusrikosten tutkinnassa ei kotietsinnän suorittaminen ole mahdollista, koska sen edellytyksenä on, että epäillystä rikoksesta saattaa seurata vankeutta enemmän kuin kuusi kuukautta.

Eryyksen tekijänoikeudellisen takavarikointisäännöksen säilyttämistä ei enää voida pitää pe-

rusteltuna. Rikosprosessuaalisia pakkokeinoja koskevat yleissäännökset turvaavat rikostutkiminnan tehokkaammin. Tämän vuoksi ehdotetaan, että tekijänoikeuslain 62 §:n 3 momentti ja oikeudesta valokuvaan annetun lain 23 §:n 2 momentti kumotaan.

2. Asian valmistelu

2.1. Valmisteluelimet

Käsillä olevat lakiehdotukset liittyvät Suomesa, Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa vuodesta 1970 lähtien vireillä olleeseen tekijänoikeuslainsäädännön tarkistukseen, joka aluksi tapahtui hallitusten asettamassa yhteispohjoismaisessa komiteassa.

Opetusministeriö asetti 30 päivänä huhtikuuta 1975 toimikunnan valmistelemaan Pohjoismaiden tekijänoikeuden tarkistamiskomitean mietinnön (NU 1973:21 sekä komiteamietintö 1974:21) pohjalta hallituksen esitystä tekijänoikeuslainsäädännön tarkistamiseksi. Tämän toimikunnan työskentely ei johtanut lainsäädäntötoimiin. Pohjoismaiden tekijänoikeudesta vastaavat ministerit lakkauttivat Pohjoismaiden tekijänoikeuden tarkistamiskomitean toukokuun 22 päivänä 1975 Oslossa pidetyssä kokouksessa ja päättivät tekijänoikeuslainsäädännön tarkistustyön jatkamisesta kansallisissa selvityselimissä. Valtioneuvosto asetti 8 päivänä tammikuuta 1976 komitean jatkamaan lainsäädännön tarkistustyötä. Norjassa, Ruotsissa, Tanskassa ja Islannissa on asettu vastaavat tekijänoikeuskomiteat.

Tekijänoikeudesta vastaavien ministereiden Oslossa 1975 päättämällä tavalla pohjoismaiden komiteoiden puheenjohtajat muodostavat työvaliokunnan, jonka tehtävänä on komiteoiden välinen yhteydenpito ja työskentelyn koordinointi. Yhteistyön tavoitteena on pyrkiä yhdenmukaisiin lainsäädäntöratkaisuihin eri pohjoismaissa. Hallitus pitää tätä tavoitetta edelleen tärkeänä keskeisissä kysymyksissä.

Tekijänoikeuskomitea antoi ensimmäisen osamietintönsä 13 päivänä helmikuuta 1980 (komiteamietintö 1980:12). Mietinnössä ehdotettiin yksityistä käyttöä sekä opetustoiminnassa tapahtuvaa nauhoitusta koskevien säännösten tarkistamista sekä valokopiointia koskevan sopimuslissenssisäännöksen lisäämistä tekijänoikeuslakiin ja oikeudesta valokuvaan annettuun lakiin.

Komitean toinen osamietintö (komiteamietintö 1982:63) luovutettiin 30 päivänä marras-

kuuta 1982. Se sisälsi yksityisestä ääni- ja kuvanauhoitustoiminnasta suoritettavaa korvausta, tekijänoikeudellista välimiesmenettelyä sekä tekijänoikeusneuvostoa koskevat säännösehdotukset.

Tekijänoikeuskomitea luovutti 20 päivänä kesäkuuta 1983 muistion (opetusministeriön työryhmien muistioita 1983:28), jossa ehdotettiin muutoksia tekijänoikeuslain rangaistuksia, korvausvelvollisuutta, syyteoikeutta, puhevaltaa sekä pakkokeinoja koskeviin säännöksiin.

2.2. Aikaisempi hallituksen esitys

Tekijänoikeuskomitean ensimmäisen osamietinnön pohjalta valmistellussa hallituksen esityksessä (hall.es. 70/1980 vp.) ehdotettiin sopimuslissenssijärjestelmän pohjalta tekijänoikeuslakiin uutta 11 a §:ää ja muutoksia 17 §:ään. Eduskunnan toinen lakivaliokunta (II LaVM 13/1980 vp.) totesi 11 a §:ää käsitellessään, että ehdotetun sopimuslissenssijärjestelmän toimivuus oli vaikeasti arvioitavissa erityisesti sopimusmääräysten, korvausmenettelyjen ja hallinnon osalta. Koska toistaiseksi ei ollut voitu esittää toimivampaa ratkaisumallia, valiokunta puolsi valokopiointia koskevan sopimuslissenssisäännöksen lisäämistä tekijänoikeuslainsäädäntöön.

Nauhoitusta koskevaa sopimuslissenssijärjestelmää toinen lakivaliokunta ei sen sijaan puoltanut, koska asiaa ei ollut riittävästi tutkittu eikä säännösten muuttamiseen tässä vaiheessa ollut edellytyksiä. Valiokunta kuitenkin katsoi, ettei voimassa oleva sääntely ollut tyydyttävä ainakaan televisiolähetysten osalta. Opetustoiminnassa käytettäviä radio- ja televisiolähetysten nauhoituksia koskevat säännökset oli valiokunnan mukaan tarpeen valmistella viipymättä.

Eduskuntakäsittelyn jälkeen opetusministeriö antoi tekijänoikeuskomitean tehtäväksi tutkia radio- ja televisio-ohjelmien nauhoittamista opetustoiminnassa. Komitea antoi tutkimuksen tulokset opetusministeriölle 14 päivänä joulukuuta 1981 ja ne julkaistiin kahtena osaraporttina kouluhallituksen oppimateriaalitoimiston julkaisusarjassa (1 ja 2/1982).

Opetusministeriö asetti myös työryhmän käymään asiasta neuvotteluja oikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen kanssa. Neuvottelujen tuloksena on päästy yhteisymmärrykseen opetustoiminnassa tapahtuvaa radio- ja televisio-ohjelmien nauhoittamista ja nauhoitteiden käyttöä koskevan sopimuksen sisällöstä.

2.3. Lausunnonantajat

Tekijänoikeuskomitean II osamietinnöstä anoitivat lausunnon muiden muassa oikeusministeriö, tekijänoikeuden asiantuntijalautakunta, videotoimikunta, valtion säveltaidoimikunta, Elektroniikan Tukkukauppiat ry., Radioliikkeiden Liitto ry., Videoryhmä ry., Suomen Elokuvasäätiö, Oy Yleisradio Ab, Ääni- ja kuvatallennetuottajat ry., Näkövammaisten Keskusliitto ry., Koptio ry., Säveltäjain tekijänoikeustoimisto Teosto ry., Gramex Liitto Suomessa ry., Suomen Musikkujen Liitto ry., Suomen Näyttelijäliitto ry. sekä noin kaksikymmentä muuta tekijänoikeuksien haltijoita edustavaa järjestöä.

Lausunnoissa käsiteltiin pääasiallisesti yksityisen ääni- ja kuvanauhoitustoiminnan korvaamista koskevia uudistusehdotuksia. Valtaosa lausunnonantajista kannatti komitean kaavailemaa tekijänoikeudellista maksua. Tyhjäkasettien valmistajia ja maahantuojia edustavien järjestöjen lausunnoissa uudistusta ei pidetty tarpeellisena. Oikeusministeriö esitti lausunnoissaan useita huomautuksia, jotka on otettu huomioon saatettaessa esitystä lopulliseen muotoonsa.

Useissa lausunnoissa painotettiin, että maksusta kertyvien varojen käyttö kulttuuripoliittisiin tarkoituksiin on mahdollista järjestää käyttäen hyväksi alalla jo toimivia organisaatioita, kuten Luovan säveltaiteen edistämissäätiötä, Esittävän säveltaiteen edistämiskeskusta ja Suomen elokuväsäätiötä.

Tekijänoikeudellista välimiesmenettelyä ja tekijänoikeusneuvostoa koskevien ehdotusten osalta lausunnonantajilla ei ollut huomauttamista.

Tekijänoikeuskomitean muistioista 1983:28 anoitivat lausunnon muiden muassa oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, tekijänoikeuden asiantuntijalautakunta, Suomen Kaupunginviskaaliyhdistys ry., Suomen Nimismiesyhdistys ry., keskusrikospoliisi, Säveltäjain tekijänoikeustoimisto Teosto ry., Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry., Koptio ry., Suomen Kirjailijaliitto ry., Oy Yleisradio Ab, Ääni- ja kuvatallennetuottajat ry. sekä kymmenkunta tekijänoikeuksien haltijoita edustavaa järjestöä.

Enimmäisrangaistuksen korottamiseen ja kotiutuksen ja muiden yleisten pakkokeinojen käyttöön ottamiseen suhtauduttiin lausunnoissa myönteisesti. Samoin kannatettiin sitä, että loukkaustapauksissa tulisi tuomittavan korvauksen paremmin vastata aiheutunutta vahinkoa. Tekijänoikeuden asiantuntijalautakunnan mukaan

ehdotuksesta ei ilmennyt tarpeeksi selvästi, että laissa tarkoitettu kohtuullinen hyvitys teoksen luvattomasta käyttämisestä ei ole tarkoitettu soviteltavaksi vahingonkorvauslain säännösten mukaan.

Oikeusministeriön lausunnossaan esittämät huomautukset on otettu huomioon tarkistamalla säännösehdoituksia ja perusteluja.

3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Tekijänoikeuslain 17 § muutettavaksi ehdotetussa muodossaan ja oikeudesta valokuvaan annetun lain uusi 5 b § edellyttävät sopimuksia, jotka koskevat suojatun aineiston nauhoittamista radio- ja televisio-ohjelmista opetustoimintaa ja tieteellistä tutkimusta varten. Sopimusten solmimisen edellyttämä neuvottelumekanismi on syntynyt ehdotusten valmistelutyön aikana valokopiointia koskevan neuvottelu- ja sopimusmekanismi rinnalle. Sopimusneuvottelujen käyminen sen paremmin kuin maksujen periminen ja korvausten suorittaminenkaan eivät edellytä välittömiä hallinnollisia uudistuksia, vaan nämä kysymykset voidaan hoitaa olemassa olevien viranomaisten ja elimien toimesta.

Yksityisen nauhoitustoiminnan korvaamiseksi annettavien säännösten toimeenpaneminen edellyttää jonkin verran neuvottelu-, päätösten valmistelu- ja muiden hallintotehtävien hoitamista. Tehtävät ovat tekijänoikeusasioina valtioneuvoston ohjesäännön mukaan opetusministeriön hoidettavia. Tulliviranomaisille ehdotettava velvollisuus tietojen antamiseen yksittäisistä tuontipahtumista puolestaan asettaa velvoitteita tullihallitukselle ja piiritullikamareille. Myöskään näihin asioihin ei liity tarvetta hallinnon uudelleenorganisointiin.

Tekijänoikeusneuvoston asettaminen ei merkitsisi olennaista muutosta valtionhallinnon organisaatiossa. Viime aikoina nykyisessä tekijänoikeuden asiantuntijalautakunnassa havaittu tehtävien lisääntyminen lisää luonnollisesti työvoimatarvetta asiantuntijaelimien toiminnassa. Tarkoituksenmukaista olisi, että opetusministeriöön perustettaisiin virka, jonka hoitaja toimisi tekijänoikeusneuvoston pääsihteerinä.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Tekijänoikeuslain 17 §:ää ja oikeudesta valokuvaan annetun lain 5 b §:ää koskevien ehdotusten mukaan on suojattujen teosten ja valokuvien nauhoittamisesta opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi suoritettava tekijöille korvaus, mikäli asianomaiset osapuolet näin sopivat. Näiden säännösten vaikutukset ulottuvat 45 ja 46 §:ssä olevien viittaussäännösten johdosta myös esittäviin taiteilijoihin ja äänitteiden tuottajiin. Silloin kun nauhoitus liittyy toimintaan, josta taloudellisessa vastuussa on suoranaisesti tai valtionavun muodossa valtio, tulee mainitut korvaukset ottaa huomioon niiden toimintojen määrärahakysymyksissä, joihin liittyy suojattujen teosten nauhoittamista. Korvausten laskentaperusteet ja määrät riippuvat nauhoitus-sopimuksia koskevien neuvottelujen lopputuloksesta.

Valtion viranomaisten ja suojatun aineiston oikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen välillä on saavutettu neuvottelutulos, jonka mukaan television opetusohjelmien nauhoittaminen käytettäväksi kahden vuoden ajan lähetyksestä sekä radion opetusohjelmien nauhoittaminen pysyvään käyttöön voisi tapahtua korvauksetta kouluhallituksen ja ammattikasvatushallituksen alaisissa oppilaitoksissa sekä valtion audiovisuaalisessa keskuksessa ja kunnallisissa av- ja oppimateriaalikeskuksissa. Nauhoittaminen sallittaisiin määrättyin ehdoin korvauksetta myös tieteellisissä tutkimustoiminnassa korkeakouluissa ja tieteellisissä tutkimuslaitoksissa. Korvauksena vuonna 1984 tapahtuvasta muiden kuin opetusohjelmien nauhoittamisesta tulisi neuvottelutuloksen mukaan suorittaa miljoona markkaa ja vuonna 1985 tapahtuvasta nauhoittamisesta 1,1 miljoonaa markkaa. Sopimuslisenssijärjestelmän toteuttaminen edellyttäisi lisäksi vuosittaista määrärahaa nauhoitusta koskeviin selvitys- ja tiedotuskustannuksiin.

Yksityisen nauhoitustoiminnan korvaaminen tekijänoikeuslain 26 a §:n mukaan aiheuttaa vain vähäisiä julkistaloudellisia vaikutuksia, jotka muodostuvat järjestelmän hallintotehtävistä ope-

tusministeriössä ja maahantuontipahtumia koskevien tietojen keräämisestä tullilaitoksessa. Ehdotetun maksun perintäkustannuksia ei synny valtiolle, koska opetusministeriön määräämä maksun perivä yhteisö kattaa kustannukset maksun tuotosta.

Uudet säännökset asettavat maksuvelvollisuuden maksun kohteena olevien laitteiden maahantuojille ja valmistajille. Maksu kohdistuu laitekauppaan tasapuolisesti, koska sen perusteeksi on ehdotettu säädettäväksi laitteiden esitysaika. Viime kädessä maksun suorittavat laitteiden hintoihin sisältyvänä ääni- ja kuvakasettien ja vastaavien laitteiden kuluttajat. Maksun vaikutus elinkustannuksiin tulee olemaan erittäin vähäinen.

Yksityisen nauhoitustoiminnan korvaamista koskevan järjestelmän kokonaistaloudellisten vaikutusten arvioimisen pohjaksi voidaan ottaa ääni- ja kuvakasettien maahantuonti- ja myyntitiedot viime vuosilta. Yleisölle myytävien äänikasettien maahantuonti on viime vuosina vakiintunut 5—6 miljoonaa kappaletta. Vallitseva aikapituus on 60 minuuttia. Kuvakasetteja tuotiin vuonna 1982 maahan yleisölle myytäväksi noin 400 000 kappaletta ja vuoden 1983 tammi—elokuun aikana on tuotu maahan noin 1,5 miljoonaa kappaletta. Vallitseva aikapituus on 3 tuntia. Vuoden 1983 maahantuonnin määrään voidaan oletettavan olevan vaikutusta maksujärjestelmää koskevilla odotuksilla.

Koska maksua aletaan periä vasta lain voimaantulon jälkeen tuoduista laitteista, järjestelmä tuottaa normaalin taloudellisen tuloksen vasta myöhemmin, kun varastoihin oston ja mahdollisen ostoryntäyksen vaikutukset poistuvat. Voidaan päätellä, että ensimmäisten vuosien tuotot jäävät hyvin alhaisiksi. Tämän jälkeen markkinat ja maksun tuotto normalisoituvat.

Maksun suuruus päätetään luonnollisesti vasta lain tultua voimaan. Neuvotteluja on kuitenkin jo käyty sekä maksusäännöksessä tarkoitettujen järjestöjen kesken että järjestöjen ja opetusministeriön välillä. Sekä maahantuojia että tekijöitä edustavat järjestöt ovat tehneet esityksensä maksun suuruudesta. Neuvotteluissa esiin tulleiden seikkojen perusteella maksu voidaan vahvistaa heti lain voimaantulua.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki tekijänoikeudesta kirjallisiin ja tieteellisiin teoksiin annetun lain muuttamisesta

Lain nimike. Lain nimike ehdotetaan vakiintuneen käytännön perusteella muutettavaksi tekijänoikeuslaiksi.

17 §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi opetustoimintaa varten tapahtuvaa radio- ja televisio-ohjelmien nauhoittamista koskeva yleissääntö, joka pohjautuu sopimuslisenssiperiaatteen.

Ehdotettavan 17 §:n sovellettavuus rajoittuu yksinomaan niihin tapauksiin, joissa kappaleiden valmistus tapahtuu opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi. Opetustoiminnalla ei lain 54 a §:n mukaan tarkoiteta opetusta, joka tapahtuu ansiotarkoituksessa. Pykälässä ei ole määritelty teoskappaleen valmistamisen sallittuja menetelmiä, vaan se koskee mitä tahansa äänen tai kuvan talteenottamiseen soveltuvaa teknistä menetelmää hyväksi käyttäen tapahtuvaa kappaleen valmistusta. Ohjelmaan sisältyvä teos on siis lupa tallentaa ääni- tai kuvanauhalle, filmille tai muuhun laitteeseen, jolla teos voidaan toisintaa.

Voimassa oleva 17 §, kuten useimmat muutkin tekijänoikeuden rajoitukset, koskee vain julkistettuja teoksia. Tämä edellytys sisältyy myös ehdotettuun 17 §:ään. Teos katsotaan julkistetuksi, kun se on luvallisesti saatettu yleisön saataviin. Radio- ja televisio-ohjelmiin sisältyy huomattavassa määrin myös ennen ohjelman lähettämistä julkistamattomia, esimerkiksi juuri lähetettävää ohjelmaa varten luotuja teoksia. Näiden teosten julkistaminen tapahtuu asianomaisessa lähetyksessä ja ne on siis katsottava ehdotettua säännöstä sovellettaessa julkistetuiksi.

Ehdotuksen 17 §:n nojalla teoskappaleiden valmistus ei ole sallittu, ellei sopimus kata kaikkia ohjelmaan sisältyviä teostyypppejä.

Ehdotettu nauhoitusta koskeva sopimuslisenssijärjestelmä on siinä suhteessa joustava, että se soveltuu opettajien omaan nauhoitustoimintaan sekä oppilaitosten, audiovisuaalisten ja oppimateriaalikeskusten ja muidenkin opetustarkoituksessa radio- ja televisio-ohjelmia nauhoittavien henkilöiden, yhteisöjen ja viranomaisten toimintaan. Säännös tyydyttää myös voimassa olevan säännöksen päätarkoituksena olevan tarpeen tehdä ohjelman käytön ajankohta riippumattomaksi lähetyksajankohdasta.

Tarkistettu säännös helpottaa myös sellaisten nauhoitusten käyttötarpeiden tyydyttämistä, joihin voimassa oleva laki ei ulotu; koska nauhoitus pohjautuu sopimukseen, ei laissa ole tarpeen antaa säännöksiä nauhojen sallitusta käyttöajasta. Sopimuslisenssijärjestelmässä voidaan ottaa huomioon eri ohjelmatyyppien mahdollinen erityinen haavoittuvuus nauhoituksen suhteen. Osapuolet voivat sopia, että määrättyjä ohjelmia ei ole lupa lainkaan nauhoittaa.

Tekijöitä edustava järjestö voi lupaa myöntäessään edellyttää, että käyttäjä suorittaa suojattujen teosten käyttämisestä korvauksen. Korvauksen suuruuteen vaikuttavat muiden muassa ohjelman laatu ja sen käytön tehokkuus, kuten käyttöaika ja valmistettavien kappaleiden määrä. On myös mahdollista sopia korvauksettomasta käytöstä. Tekijänoikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen ja valtiovallan välillä saavutetussa neuvottelutuloksessa onkin sovittu määrättyin ehdoin radion ja television opetusohjelmien korvauksettomasta käytöstä. Normaalin tekijänoikeuden alalla vallitsevan käytännön mukaisesti neuvottelutulos edellyttää, että muun kuin opetusohjelman nauhoittamisesta suoritetaan kohtuullinen korvaus. Neuvottelutulosta voidaan pitää yleistä etua palvelevana.

Tekijänoikeuslain 17 §:n edellyttämän sopimuksen tulee koskea radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen kappaleiden valmistusta. Lähetyksellä tarkoitetaan säännöksessä sekä johtimitse että vapaasti eteneviä aaltoja hyväksi käytäten tapahtuvia lähetyksiä.

Pykälän 1 momentin loppuun on otettu viittaus 11 a §:n 2 ja 3 momenttiin, jotka on kirjoitettu siten, että niiden soveltaminen vastavasti 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuun järjestöön ja lähetykseen sisältyvän teoksen tekijään voi tapahtua ilman tulkintavaikeuksia.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jolla nimenomaisesti sallittaisiin opettajan tai oppilaan elävästä esityksestä tapahtuva suora nauhoittaminen opetuksessa tilapäiseen käyttöön. Säännös olisi sovellettavissa esimerkiksi kielistudio-, teatteri- ja musiikkiopetuksessa.

Voimassa olevaan 17 §:ään nähden säännös merkitsisi muutosta siinä suhteessa, että kappaleen valmistaminen voisi tapahtua paitsi äänen myös kuvan talteenottamisen avulla. Koska sallittua olisi vain suora nauhoittaminen, nauhoitteesta ei saisi tehdä jäljennöksiä. Tilapäisyydellä tarkoitetaan tässä yhteydessä aikaa, jonka kyseisen opetustilanne vaatii.

Tekijänoikeuslain 45 ja 46 §:ssä olevat viitaukset 17 §:ään jätetään ennalleen, joten 17 §:n säännöksiä sovelletaan vastaavasti näihin pykäliin.

26 a §. Niin sanottuun kotinauhohoitukseen soveltuvien laitteiden valmistajille ja maahantuojille ehdotetaan 1 momentissa maksuvelvollisuutta, joka toteutuisi laitteiden valmistus- tai maahantuontivaiheessa.

Sana "laite" on säännökseen valittu sen johdosta, että se kuuluu lain 2 §:ssä omaksuttuun tekijänoikeuden perussanastoon. Maksun kohteena oleva laite on määritelty siten, että säännös kattaa paitsi ääni- ja kuvanauhat, myös tulevaisuudessa käytettävät uudet tallennuslaitteet. Valtaosa nykyisin käytössä olevista laitteista on magneettinauhaa sisältäviä kasetteja. Kehityksessä on kuitenkin uudentyyppeisiä tallennuslaitteita, kuten magneettikortteja ja myös laitteita, joihin tallennus tapahtuu jotakin muuta tekniikkaa käyttäen, esimerkiksi optisesti luettavina merkeinä.

Laitteen tulee soveltua 11 §:ssä tarkoitettuun yksityiseen käyttöön, jotta se olisi maksuvelvollisuuden alainen. Niin sanottuna metritavarana maahan tuotu ääni- tai kuvanauha soveltuu yksityiseen käyttöön tapahtuvaan nauhoittamiseen vasta kun se on leikattu ja pakattu kasetteihin tai avokeloihin. Tästä johtuen maksuvelvollisuus syntyy vasta kasetin tai avokelapakkauksen valmistamisvaiheessa. Jos maahantuoja ja myytäväksi tarkoitettua kasetin valmistaja ovat eri yrityksiä, ainoastaan jälkimmäinen on maksuvelvollinen. Kun sen sijaan nauha tuodaan maahan valmiiksi pakattuna, maksuvelvollisuus syntyy maahantuonnin tapahtuessa ja maahantuoja on maksuvelvollinen.

Maksuvelvollisuuden ulkopuolelle jäävät nauhat ja muut laitteet, jotka niiden tekniset ominaisuudet huomioon ottaen on tarkoitettu ammattimaiseen käyttöön. Näitä ovat esimerkiksi sanelukoneiden kasetit, atk-alalla käytettävät nauhat, kasetit ja muut välineet sekä nauhat, joita leveytensä puolesta ei voida käyttää yksityiseen käyttöön soveltuvissa nauhureissa.

Kun yksityiseen käyttöön soveltuvia laitteita markkinoidaan tallennettuina, ei tallentaminen poista maksuvelvollisuutta, jos se on ilmeisesti tapahtunut lain kiertämistarkoituksessa. Tällaiset laitteet rinnastetaan tallentamattomiin laitteisiin ja maksu on tällöin suoritettava.

Kun säännös asettaa maahantuojille ja valmistajille maksuvelvollisuuden, on maksun perusteesta aiheellista säätää laissa. Maksuperusteeksi

ehdotetaan laitteen esitysaikaa. Maksun suuruus määrittäisiin siis ajan perusteella ja se voitaisiin porrastaa erisuuruiseksi erityyppisille laitteille.

Oikeus suoraan korvaukseen on ainoastaan radiossa tai televisiossa lähetettyjen taikka äänitai kuvatallenteella olevien teosten tekijöillä. Käytännön syistä ehdotetaan, että oikeutta korvaukseen eivät voisi toteuttaa yksittäiset oikeudenhaltijat itse, vaan korvaukset maksettaisiin ainoastaan asianomaisten alojen lukuisia suomalaisia tekijöitä edustavien järjestöjen välityksellä. Tekijänoikeuslain 22 §:n 2 momentissa ja 11 a §:ssa säädettyjen sopimuslisenssisäännösten soveltamisessa on syntynyt vakiintunut käytäntö siitä, mitä lukuisuuden vaatimuksella tässä yhteydessä tarkoitetaan.

Ehdotetun 2 momentin mukaan opetusministeriö vahvistaa vuosittain maksun suuruuden neuvoteltuaan tekijöitä edustavan ja maahantuojia ja valmistajia edustavan järjestön kanssa. Suuruudeltaan maksun tulee vastata kohtuullista korvausta teosten yksityisestä käytöstä. Maksua vahvistettaessa maksujärjestelmästä saadut kokemukset sekä maksun vaikutus kuluttajahintoihin tulee ottaa huomioon maksun suuruuteen vaikuttavina seikkoina.

Maahantuojien ja valmistajien järjestön edustavuutta arvioitaessa tulee huomiota kiinnittää järjestön jäsenten yhteiseen markkinaosuuteen. Järjestön jäsenten lukumäärän suhteella yrittäjien määrään ei tässä suhteessa ole merkitystä. Estettä ei ole sille, että momentissa mainittuja järjestöjä on useita.

26 b §. Pykälä koskee maksuvarojen perintää ja käyttöä. Maksut perii opetusministeriön hyväksymä järjestö, jonka tulee edustaa lukuisia suomalaisia tekijöitä. Hyväksymispäätös voidaan tehdä, kun järjestö on antanut sitoumuksen noudattaa maksuvarojen käyttösuunnitelmaa. Myös käyttösuunnitelman tulee olla ministeriön hyväksymä.

Käyttösuunnitelmasta ilmenee muun muassa, mikä osa maksutuotoista käytetään suoriin tekijänoikeuskorvauksiin ja mikä osa välillisinä korvauksina tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin. Yhteisiin tarkoituksiin käytettävän osan suuruudesta sovitaan vuosittain opetusministeriön ja perivän järjestön välisellä sopimuksella.

Korvaukset tekijöille, esittäville taiteilijoille ja äänitteiden tuottajille ohjautuvat järjestöillä olevien valtakirjojen ja sopimusten nojalla tekijänoikeuden valvontajärjestöjen kautta. Nämä ovat Säveltäjien tekijänoikeustoimisto Teosto r.y., Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien

tekijänoikeusyhdistys Gramex r.y. sekä Kopiosto r.y., joka on yli kolmenkymmenen tekijöitä ja kustantajia edustavan järjestön yhteisjärjestö. Äänen nauhoittamisen kohdalla Teostolla ja Gramexilla on olemassa erittäin tarkat tiedot siitä, mitä teoksia ja suojattuja suorituksia radiossa ja televisiossa on esitetty ja mitä ääni- ja kuvatalenteille on tallennettu. Näitä tietoja voidaan käyttää henkilökohtaisten korvaustilitysten perusmateriaalina. Kopiostolla on puolestaan edellytyksiä yhteistyössä mainittujen järjestöjen kanssa ääntä ja kuvaa sisältävän ohjelmiston oikeuksien käytännön toteuttamiseen.

Tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin ohjattavat välilliset tekijänoikeuskorvaukset on luontevaa suunnata tarkoitukseensa tekijänoikeudellista toimintaa lähellä olevien kulttuurin edistämisorganisaatioiden kautta. Tässä suhteessa käyttökelpoisia yhteisöjä säveltaiteen alalla ovat Luovan säveltaiteen edistämisseätiö ja Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus. Keskeinen elokuva-alan organisaatio on Suomen elokuvasäätiö, jonka kautta olisi tarkoituksenmukaista kanavoida asianmukainen osa maksutuottoja. Välilliset korvaukset edistäisivät näin ollen erityisesti musiikki-, elokuva-, televisio- ja videokulttuuria. Ottaen huomioon järjestelmän tekijänoikeudellisen perustan, välillisen korvauksen tulisi kohdistua myös yleisradio-yhtiöön. Hyvä lopputulos olisi suunnitelmallinen yhteistyö yleisradion ja Suomen elokuvasäätiön kesken.

26 c §. Maksuvarojen perintää ja käyttämistä valvovana viranomaisena toimii pykälän 1 momentin mukaan opetusministeriö. Ministeriö voi tarvittaessa antaa perivälille järjestölle maksun perintää ja maksuvarojen hoitoa koskevia määräyksiä. Esimerkkinä voidaan mainita määräys, jonka mukaan tietty osa maksuvaroista on varattava määrääjäksi mahdollisten palautusten maksamista varten. Määräysten antamisen ajankohtaa ei säännöksessä ole rajattu, joten määräyksiä voidaan antaa jo hyväksymispäätöksessä.

Tehokas valvonta edellyttää, että valvontaviranomainen saa tarvitsemansa tiedot periväliltä järjestöltä. Säännös, jonka mukaan opetusministeriöllä on oikeus saada valvontaa varten tarpeellisia tietoja, on otettu 1 momentin loppuun.

Pykälän 2 momentin mukaan seurauksena opetusministeriön antamien määräysten tai käyttösuunnitelman noudattamatta jättämisestä taikka niskuroinnista tietojen antamisessa on hyväksymisen peruuttaminen. Lääninhallituksesta annetun asetuksen (188/55) 13 §:n 2 momentin nojalla lääninhallitus voi lisäksi pakottaa niskoit-

televan riittävän suurella uhkasakolla tai muilla laissa mainituilla pakkokeinoilla täyttämään, mitä hänelle on määrätty tai määrätään.

26 d §. Ehdoton edellytys maksujärjestelmän toimivuudelle käytännössä on, että tulliviranomaiset antavat perintää hoitavalle järjestölle tarvittavat tiedot yksittäisistä tuontieristä. Säännös järjestön tietojensaantioikeudesta sisältyy pykälän 1 momenttiin.

Pykälän 2 momentissa on laitteiden valmistajille ja maahantuojille säädetty velvollisuus antaa perinnässä tarvittavat tiedot heidän valmistamistaan tai maahantuomistaan laitteista. Tiedot voivat koskea esimerkiksi laitteiden laatua, määrää ja esitysaikaa.

Tietojenantovelvollisuuden nojalla saatujen toisen liiketoimia koskevien tietojen oikeudeton käyttö ja ilmaisemista koskeva kieltäminen sisältyy pykälän 3 momenttiin. Kiellon rikkominen rangaistaan ehdotetun 56 b §:n nojalla.

§. 26 e §. Kaikkia yksityiseen käyttöön soveltuvia laitteita ei tosiasiallisesti käytetä tähän tarkoitukseen. Koska etukäteen on yleensä mahdotonta tietää, mihin tarkoitukseen laitteet tullaan käyttämään, maksu on lähtökohtaisesti suoritettava kaikista laitteista.

Pykälän 1 momenttiin on otettu säännös laitteista, joiden käyttäjällä on oikeus saada maksua vastaava palautus periväliltä järjestöltä. Perusteena palautukselle on, että laite on käytetty muuhun tarkoitukseen kuin yksityiseen käyttöön.

Opetusministeriö voi 1 momentin 4 kohdan nojalla vapauttaa laitteita maksusta erityistapauksessa. Käytännössä vapauttaminen edellyttää asianomaisen tekemää hakemusta, joka on vapaa- muotoinen. Lainuudistuksen päätarkoitus on yksityisen käytön korvaaminen ja maksuttomuus tulee kysymykseen vain poikkeustapauksissa. Tätä seikkaa korostaa erittäin tärkeän syyn edellytys. Tällainen syy saattaa olla kysymyksessä muun muassa vaikeasti vammautuneiden henkilöiden — esimerkiksi liikuntavammaisten — kohdalla, jotka eivät pysty käyttämään normaalin julkaisukanavien kautta hankittavaa aineistoa, vaan joutuvat esimerkiksi kirjojen sijasta turvautumaan äänikasetteihin.

Pykälän 2 momentin mukaan palautusta on vaadittava todisteellisesti määrääjän kuluessa tai oikeus palautukseen raukeaa. Vanhentumisajaksi ehdotetaan kolmea kuukautta sen vuoden päättymisestä, jona oikeus palautukseen on syntynyt. Ajan tulee olla suhteellisen lyhyt, jotta pitkien aikojen kuluttua saapuvat palautusvaatimukset eivät vaikeuttaisi maksujen hallinnointia.

26 f §. Pykälä sisältää säännökset maksun perimättä jättämisestä. Milloin jo etukäteen on selvää, että huomattava osa jonkin valmistus- tai maahantuontierän laitteista tai kaikki erän laitteet ovat sellaisia, että niiden käyttäjä olisi oikeutettu 26 e §:n nojalla palautukseen, voidaan maksu näistä laitteista jättää tarkoituksenmukaisuussyistä kokonaan perimättä.

Maksun perimättä jättäminen on perivän järjestön harkinnassa. Jos maksu peritään, laitteiden käyttäjä voi vaatia palautusta 26 e §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

26 g §. Muutoksenhaku maksun suuruutta, järjestöjen hyväksymistä ja maksusta vapauttamista koskevista opetusministeriön päätöksistä saattaisi haitata vakavasti maksujärjestelmän toimivuutta käytännössä. Tämän vuoksi pykälään on otettu muutoksenhakukielto, jonka mukaan mainituista päätöksistä ei saa valittaa.

26 h §. Pykälän mukaan tarkemmat määräykset 26 a—26 g §:n soveltamisesta annetaan asetuksella.

45 §. Lain 26 a—26 h §:n soveltaminen ulotetaan vastaavasti esittäviin taiteilijoihin 3 momenttiin otettavalla viittaussäännöksellä.

46 §. Lain 26 a—26 h §:n soveltaminen ulotetaan vastaavasti myös äänitteiden tuottajiin 2 momenttiin otettavalla viittaussäännöksellä.

48 §. Pykälän 3 momentissa oleva viittaus 17 §:ään ehdotetaan poistettavaksi, koska säännöksessä omaksuttu sopimuslainsäädännön mukainen ei sovellu radio- ja televisio toimintaa harjoittaviin yhteisöihin.

Koko pykälän muutostarve on harkittava erikseen yleisradiotoimintaa koskevan lainsäädännön uudistuksen ja kaapelitelevisiolainsäädännön säätämisen yhteydessä tai sen jälkeen.

54 §. Välimiesmenettelyssä ehdotetaan edelleen ratkaistaviksi eräiden tekijänoikeuslain pakko- ja sopimuslainsäädännön soveltamiseen liittyvät erimielisyydet. Tekijänoikeudellisen välimiesmenettelyn piiriin ehdotetaan lisättäväksi myös 17 §:ssä tarkoitettuun nauhoituslupaan liittyvät erimielisyydet, kun ne koskevat opetus-tarkoituksessa valmistettuun ja lähetettyyn ohjelmaan sisältyviä teoksia. Lisäyksen perusteena ovat opetustoimintaan liittyvät tärkeät yhteiskunnalliset edut.

Erimielisyyden osapuolilla on luonnollisesti mahdollisuus sopia asian ratkaisemisesta välimiesmenettelystä annetun lain mukaisesti. Selvyyden vuoksi tämä on nimenomaisesti todettu pykälän 2 momentissa.

Välimiesten ratkaisulla tulee olla vastaava sopimuslainsäädännön vaikutus kuin 11 a ja 17 §:n säännösten perusteella liittyy niissä mainittuihin lupiin. Maininta tästä ehdotetaan otettavaksi säännöksen 3 momenttiin.

55 §. Nykyisen tekijänoikeuden asiantuntijalautakunnan tilalle ehdotetaan perustettavaksi tekijänoikeusneuvosto, joka avustaisi opetusministeriötä tekijänoikeusasioissa. Lisäksi neuvoston tehtäviin kuuluisi lausuntojen antaminen tekijänoikeuslain soveltamisesta yksittäistapauksessa.

Lausuntoja voisivat pyytää viranomaisten lisäksi myös yksityishenkilöt. Esimerkiksi 54 §:ssä tarkoitettu välimiesoikeus olisi niin ikään oikeutettu hankkimaan neuvoston lausunnon käsiteltävänä olevasta asiasta.

Tekijänoikeusneuvostosta annettaisiin ehdotetun 2 momentin mukaan tarkemmat säännökset asetuksella. Näin esimerkiksi neuvoston kokoonpano ja päätösvaltaisuus olisivat joustavasti sänneltävissä.

56 §. Tärkeämmänlaatuinen tekijänoikeuden ja sitä lähellä olevien oikeuksien loukkaus ehdotetaan rangaistavaksi tekijänoikeusrikoksena. Enimmäisrangaistus nostettaisiin kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta. Ehdotettu rangaistusasteikko vastaisi näin esimerkiksi varkauden, kavalluksen ja petoksen perusmuotojen asteikkoa. Muutoksesta aiheutuisi myös rikoksen vanhentumisajan nouseminen kahdesta viiteen vuoteen. Tällä on merkitystä laajojen rikostausten tutkinnassa.

Tekijänoikeusrikoksen tunnusmerkistöön kuulisivat teon tahallisuus, ansiotarkoitus sekä oikeuden loukkauksen törkeys esimerkiksi teoksen kappaleiden suuren määrän tai toiminnan laajuuden johdosta. Oikeuden loukkaus olisi kysymyksessä valmistettaessa teoksesta kappale tai saatettaessa teos yleisön saataviin tekijänoikeuslain vastaisesti taikka tuotaessa maahan yleisön keskuuteen levitettäväksi teoksen kappale, joka on valmistettu ulkomailla sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tekijänoikeuslain mukaan.

Laittomasti valmistettujen teoskappaleiden suuri määrä on monesti niin sanotun piratismi-toiminnan keskeinen tunnusmerkki. Tekijänoikeuden loukkaus saattaa kuitenkin olla taloudelliselta merkitykseltään huomattava myös silloin, kun valmistetaan lainvastaisesti vain yksi tai muutampia kappaleita tuotantokustannuksiltaan kallista ja tekijältä suurta työpanosta vaativaa teosta, esimerkiksi arvokasta veistosta. Tekijänoikeusrikoksesta voi niin ikään olla kysymys ta-

pauksissa, joissa teoksen kappaleita ei lainkaan valmisteta, vaan teos ainoastaan saatetaan tehokkaasti yleisön saataviin. Esimerkkinä tällaisesta tekijänoikeusrikoksesta voidaan mainita teoksen julkinen esittäminen radio- tai televisiolähetyksessä.

Teoksen muuttaminen tai sen saattaminen yleisön saataviin tekijän taiteellista arvoa tai omaisuusluonnetta loukkaavassa muodossa tai yhteydessä saattaa jossain tapauksessa olla pykälässä mainittu ”muu sellainen syy”, joka kvalifioi teon tekijänoikeusrikokseksi.

56 a §. Ehdotettava uusi säännös vastaa sisälöltään pääpiirteittäin nykyistä 56 §:ää. Sen mukaan rangaistaisiin lievemmänlaatuinen tekijänoikeuden ja sitä lähellä olevien oikeuksien loukkaus tekijänoikeusrikkomuksena. Jako tekijänoikeusrikokseen ja -rikkomukseen on sopusoinnussa nykyisen rangaistussäännösten lainkirjoitustavan kanssa. Rangaistusasteikko ulottuisi sakosta kuuteen kuukauteen vankeutta.

Rangaistavuuden edellytykseksi riittäisi törkeä varomattomuus.

56 b §. Pykälän nojalla rangaistaisiin sakolla tai enintään kuuden kuukauden vankeudella 26 d §:n 3 momentin säännöksen tahallinen rikkominen.

57 §. Vahingonkorvausta koskevaan pykälään ehdotetaan tehtäväksi eräitä tarkennuksia ja lisättäväksi viittaus vahingonkorvauslakiin.

Pykälän 1 momentissa säänneltäisiin edelleen kohtuullisesta hyvityksestä teoksen käyttämisestä lain tai 41 §:n 2 momentissa tarkoitetun testamentimääräyksen vastaisesti. Hyvitystä määrättäessä riittäisi, että teoksen käyttäminen olisi objektiivisesti katsoen lain tai testamentimääräyksen vastaista. Käyttäjä olisi velvollinen suorittamaan tekijälle kohtuullisen hyvityksen, vaikka hän ei olisi tiennyt eikä hänen olisi pitänytkään tietää teon lainvastaisuudesta.

Kohtuullisen hyvityksen määrää arvioitaessa olisi laskennallisena lähtökohtana pidettävä tekijänoikeutta valvovien järjestöjen sopimien korvauserusteiden mukaista korvausta. Mikäli hyvitysvelvollisuus arvioitaisiin sovitujen normaalikorvausten suuruiseksi, teoksen käyttäjällä, joka tietäisi aina selviävänsä normaalikorvauksen suuruudella käyttökorvauksella, ei olisi edes aihetta hakea käyttö lupaa. Tämän vuoksi kohtuullinen hyvitys voidaan ymmärtää myös normaalikorvauksen ylittäväksi käyttökorvaukseksi. Näin on tulkittu myös voimassa olevaa 57 §:ää, sillä korkein oikeus on eräissä tapauksissa tuominnut maksettavaksi kaksinkertaista normaalikorvausta

vastaavan hyvityksen. Tässä suhteessa hyvityssäännöksen tulkinta on siis tarkoitus pysyttää ennallaan.

Milloin sopimuksia korvauserusteista ei määrättyllä alalla tai määrättyyn käyttöön nähden olisi olemassa, hyvityksen vähimmäismääränä olisi pidettävä kohtuullista summaa, jolla tekijä todennäköisesti olisi antanut luvan teoksen käyttämiseen.

Pykälän 1 momentissa on sanat ”tai hänen oikeudenomistajalleen” poistettu tarpeettomina. Tekijällä ymmärretään tekijänoikeuslaissa yleisesti itse teoksen tekijän lisäksi hänen aviopuolisoaan ja perillistään, jolle oikeus on siirtynyt, sekä henkilöä tai yhteenliittymää, joka on saanut oikeuden sopimuksen perusteella.

Pykälän 2 momentin mukaan olisi tahallisuudesta tai varomattomuudesta tapahtuvasta teoksen lainvastaisesta käytöstä suoritettava hyvityksen lisäksi korvaus kaikesta muustakin aineellisesta ja aineettomasta vahingosta sekä kärsimyksestä ja muusta haitasta. Täyden korvauksen tuomitseminen on yhdenmukaista voimassa olevan vahingonkorvauslausekkeen kanssa. Korvausta olisi suoritettava niin suuri määrä, että vahingonkärsijä korvauksen johdosta pääsisi samaan asemaan, jossa hän olisi, jollei vahinkotapahtumaa lainkaan olisi sattunut. Oikeudenkäyntiä varten tarpeellisesta selvitystyöstä ja valvonnasta aiheutuvat ja niihin verrattavat muut kustannukset kuuluvat myös korvattaviin vahinkoihin.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus 56 a §:ään. Muutoin säännös pysyisi entisellään.

Koska voimassa olevaan lakiin ei ole sisältynyt säännöksiä esimerkiksi vahingonkorvauksen kanavoimisesta ja vanhentumisesta, ehdotetaan pykälään lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa viitattaisiin vahingonkorvauslakiin (412/74).

62 §. Pykälän 1 momentin mukaan tekijänoikeusrikos olisi aina virallisen syytteen alainen.

Pykälän 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Tekijänoikeusrikosten ja -rikkomusten tutkinnassa sovellettaisiin yleisiä pakkokeinoja koskevia säännöksiä. Enimmäisrangaistuksen korottamisen jälkeen myös kotietsintä olisi mahdollinen tekijänoikeusrikoksia selvitetessä.

1.2. Laki oikeudesta valokuvaan annetun lain muuttamisesta

5 b §. Säännös vastaa tekijänoikeuslain ehdotettua 17 §:ää. Asian luonnosta johtuen niin

sanottua suoraa nauhoitusta koskevaa rajoitus-säännöstä ei valokuvista kyseen ollen tarvita.

14 a §. Ehdotetulla viittaussäännöksellä ulotetaan tekijänoikeuslain 26 a—26 h §:n soveltaminen valokuvaan ja valokuvaajiin.

17 §. Säännöksen tarkistaminen vastaa tekijänoikeuslain 54 §:n tarkistamista.

18 §. Säännös vastaa tekijänoikeuslain 56 §:ään ehdotettua muutosta.

18 a §. Säännös vastaa tekijänoikeuslain ehdotettua 56 a §:ää.

19 §. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin tekijänoikeuslain 57 §:ään.

23 §. Pykälän tarkistus vastaa tekijänoikeuslain 62 §:n tarkistusta.

24 a §. Säännöksen muutos vastaa tekijänoikeuslain 55 §:ään tehtäväksi ehdotettua muutosta.

1 .

Laki

tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun lain (404/61) 62 §:n 3 momentti,
muutetaan lain nimike, 17 §, 45 §:n 3 momentti, 46 §:n 2 momentti, 48 §:n 3 momentti, 54, 55, 56 ja 57 § sekä 62 §:n 1 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 45 §:n 3 momentti, 46 §:n 2 momentti ja 48 §:n 3 momentti 19 päivänä joulukuuta 1980 annetussa laissa (897/80) ja 54 § muutettuna 31 päivänä heinäkuuta 1974 annetulla lailla (648/74) ja mainitulla 19 päivänä joulukuuta 1980 annetulla lailla, sekä
lisätään lakiin uusi 2 a luku sekä 56 a ja 56 b § seuraavasti:

Tekijänoikeuslaki

17 §

Milloin lukuisia tietyn alan suomalaisia tekijöitä edustava järjestö on antanut luvan sovituilla ehdoilla valmistaa äänen tai kuvan talteenottamisen avulla radio- tai televisiolähetukseen sisältyvän julkistetun teoksen kappaleita opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi, luvan saaja voi vastaavin ehdoin valmistaa kappaleita sellaisestakin lähetykseen sisältyvästä saman alan teoksesta, jonka tekijää järjestö ei

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tekijänoikeudellista välimiesmenettelyä, tekijänoikeusneuvostoa sekä yksityiseen käyttöön tahtuvasta teoksen ja valokuvan kappaleiden valmistamisesta suoritettavaa korvausta koskevat tarkemmat säännökset annetaan asetuksella ehdotettujen tekijänoikeuslain 26 h, 54 ja 55 §:n sekä oikeudesta valokuvaan annetun lain 14 a ja 17 §:n nojalla. Asetusluonnos on liitetty esitykseen. Opetusministeriö ryhtyisi 26 a §:n 2 momentissa ja 26 b §:ssä tarkoitettuihin hallintotoimiin välittämästi lain tultua voimaan.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan saatettavaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on ne hyväksynyt.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

edusta. Mitä 11 a §:n 2 ja 3 momentissa on säädetty, sovelletaan vastaavasti tässä momentissa tarkoitettuun järjestöön ja lähetykseen sisältyvän teoksen tekijään.

Opetustoiminnassa saa äänen tai kuvan suoran talteenottamisen avulla valmistaa kappaleita opettajan tai oppilaan esittämästä julkistetusta teoksesta opetustoiminnassa tilapäisesti käytettäväksi. Siten valmistettua kappaletta ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen.

2 a luku

Korvaus teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön

26 a §

Milloin yleisön keskuuteen levitettäväksi valmistetaan tai tuodaan maahan ääni- tai kuvanauha taikka muu laite, johon ääni tai kuva voidaan tallentaa ja joka soveltuu radiossa tai televisiossa lähetetyn taikka ääni- tai kuvatallenteella olevan teoksen kappaleen valmistamiseen yksityiseen käyttöön, valmistajan tai maahantuojan on suoritettava laitteen esitysajan perusteella vahvistettava maksu käytettäväksi korvauksina sanottujen teosten tekijöille sekä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin. Korvaukset maksetaan tekijöille lukuisia korvaukseen oikeutettuja tietyin alan suomalaisia tekijöitä edustavan järjestön välityksellä.

Opetusministeriö vahvistaa vuosittain maksun suuruuden neuvoteltuaan 1 momentissa tarkoitettuja valmistajia ja maahantuojia sekä tekijöitä edustavien järjestöjen kanssa. Maksu tulee vahvistaa suuruudeltaan sellaiseksi, että sitä voidaan pitää kohtuullisena korvauksena teosten kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön.

26 b §

Maksun perii lukuisia suomalaisia tekijöitä edustava järjestö, jonka opetusministeriö on tähän tehtävään hyväksynyt määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Hyväksymisen edellytyksenä on, että järjestö sitoutuu käyttämään opetusministeriön ja järjestön vuosittain sopiman osan maksun tuotosta tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin opetusministeriön hyväksymän maksuvarojen käyttösuunnitelman mukaisesti.

26 c §

Opetusministeriö voi antaa järjestölle tarkempia määräyksiä maksun perinnästä ja maksuvarojen hoidosta. Ministeriö valvoo, että maksu peritään määräysten mukaisesti ja että sen käytössä noudatetaan käyttösuunnitelmaa. Opetusministeriöllä on oikeus saada järjestöltä tarpeelliset tiedot valvontaa varten.

Opetusministeriö voi peruuttaa järjestöä koskevan hyväksymisen, jollei järjestö noudata sille annettuja määräyksiä tai käyttösuunnitelmaa taikka anna valvonnassa tarvittavia tietoja.

26 d §

Järjestöllä on oikeus tullilain (573/78) salassapitosäännösten estämättä saada tulliviranomaiselta perinnässä tarvittavat tiedot yksittäisistä tuontieristä.

Laitteen valmistajan tai maahantuojan on annettava vaadittaessa järjestölle perinnässä tarvittavat tiedot valmistamistaan tai maahantuomistaan laitteista.

Joka 1 tai 2 momentin nojalla on saanut tiedon toisen liiketoimista, ei saa sitä oikeudettomasti käyttää eikä muille ilmaista.

26 e §

Laitteen käyttäjällä tai maastaviejällä on oikeus saada järjestöltä suoritettua maksua vastaava palautus laitteista:

- 1) jotka viedään maasta;
- 2) jotka käytetään ammattimaiseen äänen tai kuvan tallentamiseen;
- 3) jotka käytetään näkö- tai kuulovammaisille tarkoitettujen ääni- tai kuvatallenteiden valmistamiseen; sekä
- 4) jotka opetusministeriö on erittäin tärkeästä syystä vapauttanut maksusta.

Jollei palautusta vaadita todisteellisesti kolmen kuukauden kuluessa sen vuoden päättymisestä, jona oikeus palautukseen on syntynyt, tämä oikeus raukeaa.

26 f §

Milloin voidaan osoittaa, että käyttäjällä tai maastaviejällä olisi 26 e §:n 1 momentin mukaan oikeus palautukseen kaikista tiettyyn tuonti- tai valmistuserään kuuluvista laitteista tai huomattavasta osasta niitä, voidaan maksu tältä osin jättää perimättä.

26 g §

Opetusministeriön päätökseen, jolla maksun suuruus on 26 a §:n 2 momentin nojalla vahvistettu, jolla järjestö on 26 b §:n nojalla hyväksytty tai jolla laite on 26 e §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla vapautettu maksusta, ei saa hakea muutosta valittamalla.

26 h §

Tarkemmat säännökset 26 a—26 g §:n soveltamisesta annetaan asetuksella.

5 luku

Eräät tekijänoikeutta lähellä olevat oikeudet

45 §

Tässä pykälässä tarkoitettuun esityksen laitteeseen ottamiseen, saattamiseen yleisön saataviin ja siirtämiseen on vastaavasti sovellettava, mitä 3 §:ssä, 11 §:n 1—3 momentissa, 14 §:n 1 momen-

tissa, 17, 20 ja 21 §:ssä, 22 §:n 1 momentissa, 26 a—26 h, 27—29 sekä 41 ja 42 §:ssä on säädetty.

46 §

Menettelyyn, johon 1 momentin mukaan vaaditaan valmistajan suostumus, on vastaavasti sovellettava, mitä 11 §:n 1—3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 17 ja 21 §:ssä, 22 §:n 1 momentissa sekä 26 a—26 h §:ssä on säädetty.

48 §

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa on vastaavasti sovellettava, mitä 11 §:n 1—3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 20 ja 21 §:ssä sekä 22 §:n 1 momentissa on säädetty.

54 §

Kysymys 14 §:n 2 momentissa, 16 §:n 2 momentissa, 22 §:n 2 momentissa tai 47 §:n 1 momentissa tarkoitettua korvauksesta, 11 a §:ssä tarkoitettun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista, milloin asia koskee kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi sekä 17 §:ssä tarkoitettun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista, milloin asia koskee opetustarkoituksessa valmistettuun ja lähetettyyn ohjelmaan sisältyvän teoksen kappaleiden valmistamista, ratkaistaan erimielisyyden sattuessa välimiesmenettelyssä siten kuin asetuksella säädetään.

Asianosaiset voivat myös sopia, että asia saataan välimiesmenettelystä annetun lain (46/28) mukaisesti välimiesten ratkaistavaksi.

Tämän pykälän nojalla annetulla luvalla on sama vaikutus kuin 11 a tai 17 §:ssä tarkoitettulla luvalla.

55 §

Valtioneuvosto asettaa tekijänoikeusneuvoston, jonka tehtävänä on avustaa opetusministeriötä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelyssä sekä antaa lausuntoja tämän lain soveltamisesta.

Tarkemmat säännökset tekijänoikeusneuvostosta annetaan asetuksella.

7 luku

Rangaistus ja korvausvelvollisuus

56 §

Joka tahallaan ansiotarkoituksessa

1) valmistaa teoksesta kappaleen tai saattaa teoksen yleisön saataviin vastoin tätä lakia; taikka

2) tuo maahan yleisön keskuuteen levitettäväksi teoksen kappaleen, joka on valmistettu maan ulkopuolella sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tämän lain mukaan,

on, jos tekoa on teoksen kappaleiden suuren määrän, toiminnan laajuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi pidettävä törkeänä, tuomittava *tekijänoikeusrikkoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

56 a §

Joka

1) tahallaan tai törkeästi varomattomuudesta rikkoo tässä laissa tekijänoikeuden suojaksi annettua säännöstä taikka toimii vastoin 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, 51 tai 52 §:n säännöstä tai 53 §:n 1 momentissa tarkoitettua kieltoa; taikka

2) tuo maahan yleisön keskuuteen levitettäväksi teoksen kappaleen, jonka hän tietää tai jota hänellä on perustellusti syytä epäillä valmistetuksi maan ulkopuolella sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tämän lain mukaan,

on tuomittava, jollei teko ole 56 §:n mukaan rangaistava, *tekijänoikeusrikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

56 b §

Joka tahallaan rikkoo 26 d §:n 3 momentin säännöstä, on tuomittava *tekijänoikeuslaissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

57 §

Joka käyttää teosta vastoin tätä lakia tai 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, on velvollinen suorittamaan käyttämisestä tekijälle kohtuullisen hyvityksen.

Jos käyttäminen tapahtuu tahallisesti tai varomattomuudesta, on hyvityksen lisäksi suoritettava korvaus kaikesta muustakin menetyksestä, niin myös kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Joka muutoin kuin teosta käyttämällä syyllistyy 56 tai 56 a §:n mukaan rangaistavaan tekoon, on velvollinen suorittamaan tekijälle korvauksen rikoksesta aiheutuneesta menetyksestä, kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettua korvauksesta on lisäksi voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/74) on säädetty.

62 §

Tekijänoikeusrikos sekä rikos 51 tai 52 §:ssä olevaa säännöstä vastaan on virallisen syytteen alainen. Muutoin ei virallinen syyttäjä saa nostaa syytettä tässä laissa tarkoitettusta rikoksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteeseen pantavaksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 .

2.

Laki

oikeudesta valokuvaan annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudesta valokuvaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun lain (405/61) 17, 18, 19, 23 ja 24 a §, sellaisina kuin niistä ovat 17 § osittain muutettuna 19 päivänä joulukuuta 1980 annetulla lailla (898/80) ja 24 a § 31 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa (647/74), sekä

lisätään lakiin uusi 5 b, 14 a ja 18 a § seuraavasti:

5 b §

Milloin lukuisia suomalaisia valokuvaajia edustava järjestö on antanut luvan sovituilla ehdoilla valmistaa kuvan talteenottamisen avulla televisiolähetykseen sisältyvän julkistetun valokuvan kappaleita opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi, luvan saaja voi vastaavin ehdoin valmistaa kappaleita sellaisestakin lähetykseen sisältyvästä valokuvasta, jonka valokuvaaja järjestö ei edusta. Mitä 5 a §:n 2 ja 3 momentissa on säädetty, sovelletaan vastaavasti tässä pykälässä tarkoitettuun järjestöön ja lähetykseen sisältyvän valokuvan valokuvaajaan.

14 a §

Mitä tekijänoikeuslain 2 a luvussa on säädetty teoksista ja tekijöistä, sovelletaan vastaavasti valokuviin ja valokuvaajiin.

17 §

Kysymys 7, 8 tai 10 §:ssä tarkoitettusta korvauksesta, 5 a §:ssä tarkoitettun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista, milloin asia koskee kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi sekä 5 b §:ssä tarkoitettun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista, milloin asia koskee opetus-tarkoituksessa valmistettuun ja lähetettyyn ohjelmaan sisältyvän valokuvan kappaleiden valmistamista,

ratkaistaan erimielisyyden sattuessa välimiesmenettelyssä siten kuin asetuksella säädetään.

Asianosaiset voivat myös sopia, että asia saatetaan välimiesmenettelystä annetun lain (46/28) mukaisesti välimiesten ratkaistavaksi.

Tämän pykälän nojalla annetulla luvalla on sama vaikutus kuin 5 a tai 5 b §:ssä tarkoitettulla luvalla.

18 §

Joka tahallaan ansiotarkoituksessa

1) valmistaa valokuvasta kappaleen vastoin tätä lakia;

2) myytäväksi tarjoamalla tai muutoin levittää yleisön keskuuteen tämän lain vastaisesti valmistetun valokuvan kappaleen; taikka

3) tuo maahan yleisön keskuuteen levitettäväksi valokuvan kappaleen, joka on valmistettu maan ulkopuolella sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tämän lain mukaan,

on, jos tekoa on valokuvan kappaleiden suuren määrän, toiminnan laajuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi pidettävä törkeänä, tuomittava *valokuvaoikeusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

18 a §

Joka

1) tahallaan tai törkeästi varomattomuudesta rikkoo tässä laissa valokuvaa koskevan oikeuden suojaksi annettua säännöstä;

2) tahallaan tai törkeästi varomattomuudesta tarjoaa myytäväksi tai muutoin levittää yleisön keskuuteen tämän lain vastaisesti valmistetun valokuvan kappaleen; taikka

3) tuo maahan yleisön keskuuteen levitettäväksi valokuvan kappaleen, jonka hän tietää tai jota hänellä on perustellusti syytä epäillä valmistetuksi maan ulkopuolella sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tämän lain mukaan,

on tuomittava, jollei teko ole 18 §:n mukaan rangaistava, *valokuva-oikeusrikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

19 §

Joka käyttää valokuvaa vastoin tätä lakia, on velvollinen suorittamaan käyttämisestä valokuvaajalle kohtuullisen hyvityksen.

Jos käyttäminen tapahtuu tahallisesti tai varomattomuudesta, on hyvityksen lisäksi suoritettava korvaus kaikesta muustakin menetyksestä, niin myös kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Joka muutoin kuin valokuvaa käyttämällä syylistyy 18 tai 18 a §:n mukaan rangaistavaan tekoon, on velvollinen suorittamaan valokuvaajalle korvauksen rikoksesta aiheutuneesta menetyksestä, kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitetusta korvauksesta on lisäksi voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/74) on säädetty.

23 §

Valokuva-oikeusrikos on virallisen syytteen alainen. Muutoin ei virallinen syyttäjä saa nostaa syytettä tässä laissa tarkoitetusta rikoksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteeseen pantavaksi.

24 a §

Tekijänoikeuslain 55 §:ssä tarkoitetun tekijänoikeusneuvoston tehtävänä on avustaa opetusministeriötä myös oikeutta valokuvaan koskevien asioiden käsittelyssä sekä antaa lausuntoja tämän lain soveltamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 .

Helsingissä 30 päivänä maaliskuuta 1984

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Opetusministeri *Kaarina Suonio*

1.

Laki

tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun lain (404/61) 62 §:n 3 momentti,
muutetaan lain nimike, 17 §, 45 §:n 3 momentti, 46 §:n 2 momentti, 48 §:n 3 momentti, 54, 55, 56 ja 57 § sekä 62 §:n 1 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 45 §:n 3 momentti, 46 §:n 2 momentti ja 48 §:n 3 momentti 19 päivänä joulukuuta 1980 annetussa laissa (897/80) ja 54 § muutettuna 31 päivänä heinäkuuta 1974 annetulla lailla (648/74) ja mainitulla 19 päivänä joulukuuta 1980 annetulla lailla, sekä
lisätään lakiin uusi 2 a luku sekä 56 a ja 56 b § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus***Laki**

tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin

17 §

Opetustoiminnassa saa tilapäisesti käytettäväksi valmistaa julkistetusta teoksesta kappaleita äänen talteen ottamisen avulla; ansiotarkoituksessa valmistettua äänilevyä tai muuta samankaltaista laitetta ei kuitenkaan ole lupa suoraan jäljentää. Tämän pykälän nojalla valmistettua kappaletta älköön käytettävä muuhun tarkoitukseen.

Tekijänoikeuslaki

17 §

Milloin lukuisia tietyn alan suomalaisia tekijöitä edustava järjestö on antanut luvan sovituilla ehdoilla valmistaa äänen tai kuvan talteenottamisen avulla radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän julkistetun teoksen kappaleita opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi, luvan saaja voi vastaavin ehdoin valmistaa kappaleita sellaisestakin lähetykseen sisältyvästä saman alan teoksesta, jonka tekijää järjestö ei edusta. Mitä 11 a §:n 2 ja 3 momentissa on säädetty, sovelletaan vastaavasti tässä momentissa tarkoitettuun järjestöön ja lähetykseen sisältyvän teoksen tekijään.

Opetustoiminnassa saa äänen tai kuvan suoran talteenottamisen avulla valmistaa kappaleita opettajan tai oppilaan esittämästä julkistetusta teoksesta opetustoiminnassa tilapäisesti käytettäväksi. Siten valmistettua kappaletta ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen.

2 a luku

Korvaus teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön

26 a §

Milloin yleisön keskuuteen levitettäväksi valmistetaan tai tuodaan maahan ääni- tai kuvanau-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ha taikka muu laite, johon ääni tai kuva voidaan tallentaa ja joka soveltuu radiossa tai televisiossa lähetetyn taikka ääni- tai kuvatallenteella olevan teoksen kappaleen valmistamiseen yksityiseen käyttöön, valmistajan tai maahantuojan on suoritettava laitteen esitysajan perusteella vahvistettava maksu käytettäväksi korvauksina sanottujen teosten tekijöille sekä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin. Korvaukset maksetaan tekijöille lukuisia korvaukseen oikeutettuja tietyn alan suomalaisia tekijöitä edustavan järjestön välityksellä.

Opetusministeriö vahvistaa vuosittain maksun suuruuden neuvoteltuaan 1 momentissa tarkoitettuja valmistajia ja maahantuojia sekä tekijöitä edustavien järjestöjen kanssa. Maksu tulee vahvistaa suuruudeltaan sellaiseksi, että sitä voidaan pitää kohtuullisena korvauksena teosten kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön.

26 b §

Maksun perii lukuisia suomalaisia tekijöitä edustava järjestö, jonka opetusministeriö on tähän tehtävään hyväksynyt määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi. Hyväksymisen edellytyksenä on, että järjestö sitoutuu käyttämään opetusministeriön ja järjestön vuosittain sopiman osan maksun tuotosta tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin opetusministeriön hyväksymän maksuvarojen käyttösuunnitelman mukaisesti.

26 c §

Opetusministeriö voi antaa järjestölle tarkempia määräyksiä maksun perinnästä ja maksuvarojen hoidosta. Ministeriö valvoo, että maksu peritään määräysten mukaisesti ja että sen käytössä noudatetaan käyttösuunnitelmaa. Opetusministeriöllä on oikeus saada järjestöltä tarpeelliset tiedot valvontaa varten.

Opetusministeriö voi peruuttaa järjestöä koskevan hyväksymisen, jollei järjestö noudata sille annettuja määräyksiä tai käyttösuunnitelmaa taikka anna valvonnassa tarvittavia tietoja.

26 d §

Järjestöllä on oikeus tullilain (573/78) salassapitosäännösten estämättä saada tulliviranomaiselta perinnässä tarvittavat tiedot yksittäisistä tuontieristä.

Laitteen valmistajan tai maahantuojan on annettava vaadittaessa järjestölle perinnässä tarvittavat tiedot valmistamistaan tai maahantuomistaan laitteista.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Joka 1 tai 2 momentin nojalla on saanut tiedon toisen liiketoimista, ei saa sitä oikeudettomasti käyttää eikä muille ilmaista.

26 e §

Laitteen käyttäjällä tai maastaviejällä on oikeus saada järjestöltä suoritettua maksua vastaava palautus laitteista:

- 1) jotka viedään maasta;
- 2) jotka käytetään ammattimaiseen äänen tai kuvan tallentamiseen;
- 3) jotka käytetään näkö- tai kuulovammaisille tarkoitettujen ääni- tai kuvatallenteiden valmistamiseen; sekä
- 4) jotka opetusministeriö on erittäin tärkeästä syystä vapauttanut maksusta.

Jollei palautusta vaadita todisteellisesti kolmen kuukauden kuluessa sen vuoden päättymisestä, jona oikeus palautukseen on syntynyt, tämä oikeus raukeaa.

26 f §

Milloin voidaan osoittaa, että käyttäjällä tai maastaviejällä olisi 26 e §:n 1 momentin mukaan oikeus palautukseen kaikista tiettyyn tuonti- tai valmistuserään kuuluvista laitteista tai huomattavasta osasta niitä, voidaan maksu tältä osin jättää perimättä.

26 g §

Opetusministeriön päätökseen, jolla maksun suuruus on 26 a §:n 2 momentin nojalla vahvistettu, jolla järjestö on 26 b §:n nojalla hyväksytty tai jolla laite on 26 e §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla vapautettu maksusta, ei saa hakea muutosta valittamalla.

26 h §

Tarkemmat säännökset 26 a—26 g §:n soveltamisesta annetaan asetuksella.

5 luku

Eräät tekijänoikeutta lähellä olevat oikeudet

45 §

Tässä pykälässä tarkoitettuun esityksen laitteen ottamiseen, saattamiseen yleisön saataviin ja siirtämiseen on vastaavasti sovellettava, mitä 3 §:ssä, 11 §:n 1—3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 17, 20 ja 21 §:ssä, 22 §:n 1 momentissa, 27—29 §:ssä sekä 41 ja 42 §:ssä on säädetty.

Tässä pykälässä tarkoitettuun esityksen laitteen ottamiseen, saattamiseen yleisön saataviin ja siirtämiseen on vastaavasti sovellettava, mitä 3 §:ssä, 11 §:n 1—3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 17, 20 ja 21 §:ssä, 22 §:n 1 momentissa, 26 a — 26 b, 27—29 sekä 41 ja 42 §:ssä on säädetty.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

46 §

Menettelyyn, johon 1 momentin mukaan vaaditaan valmistajan suostumus, on vastaavasti sovellettava, mitä 11 §:n 1—3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 17 ja 21 §:ssä sekä 22 §:n 1 momentissa on säädetty.

Menettelyyn, johon 1 momentin mukaan vaaditaan valmistajan suostumus, on vastaavasti sovellettava, mitä 11 §:n 1—3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 17 ja 21 §:ssä, 22 §:n 1 momentissa sekä 26 a — 26 b §:ssä on säädetty.

48 §

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa on vastaavasti sovellettava, mitä 11 §:n 1—3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 17, 20 ja 21 §:ssä sekä 22 §:n 1 momentissa on säädetty.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa on vastaavasti sovellettava, mitä 11 §:n 1—3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 20 ja 21 §:ssä sekä 22 §:n 1 momentissa on säädetty.

54 §

Edellä 14 §:n 2 momentissa, 16 §:n 2 momentissa, 22 §:n 2 momentissa tai 47 §:n 1 momentissa tarkoitettu korvaus määrätään erimielisyyden sattuessa siten kuin asetuksella säädetään.

54 §

Kysymys 14 §:n 2 momentissa, 16 §:n 2 momentissa, 22 §:n 2 momentissa tai 47 §:n 1 momentissa tarkoitettua korvauksesta, 11 a §:ssä tarkoitettua luvan myöntämisestä ja sen ehdoista, milloin asia koskee kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi sekä 17 §:ssä tarkoitettua luvan myöntämisestä ja sen ehdoista, milloin asia koskee opetustarkoituksessa valmistettuun ja lähetettyyn ohjelmaan sisältyvän teoksen kappaleiden valmistamista, ratkaistaan erimielisyyden sattuessa välimiesmenettelyssä siten kuin asetuksella säädetään.

Kysymys 11 a §:ssä tarkoitettua luvan myöntämisestä ja sen ehdoista, milloin asia koskee kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi, ratkaistaan erimielisyyden sattuessa välimiesmenettelyssä siten kuin asetuksella säädetään.

Asianosaiset voivat myös sopia, että asia saataan välimiesmenettelystä annetun lain (46/28) mukaisesti välimiesten ratkaistavaksi.

Luvalla, joka on annettu 2 momentin nojalla, on sama vaikutus kuin 11 a §:ssä tarkoitettulla luvalla.

Tämän pykälän nojalla annetulla luvalla on sama vaikutus kuin 11 a tai 17 §:ssä tarkoitettulla luvalla.

55 §

Valtioneuvosto voi asettaa asiantuntijalautakunnan avustamaan asianomaista ministeriötä asioita tämän lain mukaan käsiteltäessä.

55 §

Valtioneuvosto asettaa tekijänoikeusneuvoston, jonka tehtävänä on avustaa opetusministeriötä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelyssä sekä antaa lausuntoja tämän lain soveltamisesta.

Tarkemmat määräykset sellaisesta lautakunnasta annetaan asetuksella.

Tarkemmat säännökset tekijänoikeusneuvostosta annetaan asetuksella.

7 luku

Rangaistus ja korvausvelvollisuus

56 §

Joka tahallaan tai törkeästi varomattomuudesta rikkoo 1 tai 2 luvussa tekijänoikeuden suojaksi annettua säännöstä tai toimii vastoin 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, 51 tai 52 §:n säännöstä tahi 53 §:n 1 momentissa tarkoitettua kieltoa, rangaistakoon sakolla tai vankeudella enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Laki on sama, jos joku tuo maahan yleisön keskuuteen levitettäväksi teoksen kappaleen, joka on valmistettu maan ulkopuolella sellaisissa olosuhteissa, että tuollainen valmistaminen tässä maassa olisi ollut rangaistava sen mukaan kuin 1 momentissa on sanottu.

56 §

Joka tahallaan ansiotarkoituksessa

1) valmistaa teoksesta kappaleen tai saattaa teoksen yleisön saataviin vastoin tätä lakia; taikka

2) tuo maahan yleisön keskuuteen levitettäväksi teoksen kappaleen, joka on valmistettu maan ulkopuolella sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tämän lain mukaan,

on, jos tekoa on teoksen kappaleiden suuren määrän, toiminnan laajuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi pidettävä törkeänä, tuomittava tekijänoikeusrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

56 a §

Joka

1) tahallaan tai törkeästi varomattomuudesta rikkoo tässä laissa tekijänoikeuden suojaksi annettua säännöstä taikka toimii vastoin 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, 51 tai 52 §:n säännöstä tai 53 §:n 1 momentissa tarkoitettua kieltoa; taikka

2) tuo maahan yleisön keskuuteen levitettäväksi teoksen kappaleen, jonka hän tietää tai jota hänellä on perustellusti syytä epäillä valmistetuksi maan ulkopuolella sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tämän lain mukaan,

on tuomittava, jollei teko ole 56 §:n mukaan rangaistava, tekijänoikeusrikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

56 b §

Joka tahallaan rikkoo 26 d §:n 3 momentin säännöstä, on tuomittava tekijänoikeuslaissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

Voimassa oleva laki

57 §

Sen, joka käyttää teosta vastoin tätä lakia tai 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, on käyttämisestä suoritettava tekijälle tai hänen oikeudenomistajalleen kohtuullinen hyvitys.

Jos käyttäminen tapahtuu tahallisesti tai varomattomuudesta, on saamatta jääneen hyvityksen lisäksi suoritettava korvaus muustakin menetyksestä, niin myös kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Joka muutoin kuin teosta käyttämällä syyllistyy 56 §:n mukaan rangaistavaan tekoon, korvatkoon tekijälle tai hänen oikeudenomistajalleen rikoksesta aiheutuneen menetyksen, kärsimyksen ja muun haitan.

62 §

Rikos 51 tai 52 §:ssä olevaa säännöstä vastaan on virallisen syytteen alainen, mutta muutoin älköön virallinen syyttäjä nostako syytettä tässä laissa tarkoitettua rikoksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteeseen pantavaksi.

Edellä 58 §:n 1 momentissa mainittu omaisuus on asianomistajan vaatimuksesta takavarikoitava, jos todennäköisillä syillä voidaan päätellä tässä laissa tarkoitettuna rikoksen tapahtuneen. Takavarikko suoritetaan virallisen syyttäjän toimesta, kun asia on ilmoitettu hänelle syytteeseen pantavaksi sekä kustannuksista ja vahingosta on asetettu vakuus, tai oikeuden määräyksestä.

Ehdotus

57 §

Joka käyttää teosta vastoin tätä lakia tai 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, on velvollinen suorittamaan käyttämisestä tekijälle kohtuullisen hyvityksen.

Jos käyttäminen tapahtuu tahallisesti tai varomattomuudesta, on hyvityksen lisäksi suoritettava korvaus kaikesta muustakin menetyksestä, niin myös kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Joka muutoin kuin teosta käyttämällä syyllistyy 56 tai 56 a §:n mukaan rangaistavaan tekoon, on velvollinen suorittamaan tekijälle korvauksen rikoksesta aiheutuneesta menetyksestä, kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettua korvauksesta on lisäksi voimassa, mitä vahingonkorvauksissa (412/74) on säädetty.

62 §

Tekijänoikeusrikos sekä rikos 51 tai 52 §:ssä olevaa säännöstä vastaan on virallisen syytteen alainen. Muutoin ei virallinen syyttäjä saa nostaa syytettä tässä laissa tarkoitettua rikoksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteeseen pantavaksi.

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .

2.

Laki

oikeudesta valokuvaan annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudesta valokuvaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun lain (405/61) 17, 18, 19, 23 ja 24 a §, sellaisina kuin niistä ovat 17 § osittain muutettuna 19 päivänä joulukuuta 1980 annetulla lailla (898/80) ja 24 a § 31 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa (647/74), sekä lisätään lakiin uusi 5 b, 14 a ja 18 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 b §

Milloin lukuisia suomalaisia valokuvaajia edustava järjestö on antanut luvan sovitulla ehdoilla valmistaa kuvan talteenottamisen avulla televisio-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

läbetykseen sisältyvän julkistetun valokuvan kappaleita opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi, luvan saaja voi vastaavin ehdoin valmistaa kappaleita sellaisestakin läbetykseen sisältyvästä valokuvasta, jonka valokuvaaja järjestö ei edusta. Mitä 5 a §:n 2 ja 3 momentissa on säädetty, sovelletaan vastaavasti tässä pykälässä tarkoitettuun järjestöön ja läbetykseen sisältyvän valokuvan valokuvaajaan.

14 a §

Mitä tekijänoikeuslain 2 a luvussa on säädetty teoksista ja tekijöistä, sovelletaan vastaavasti valokuviiin ja valokuvaajiin.

17 §

Edellä 7, 8 tai 10 §:n mukaan suoritettava korvaus määrätään erimielisyyden sattuessa siten, kuin asetuksella säädetään.

17 §

Kysymys 7, 8 tai 10 §:ssä tarkoitetusta korvauksesta, 5 a §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista, milloin asia koskee kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi sekä 5 b §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista, milloin asia koskee opetus-tarkoituksessa valmistettuun ja läbetyttyyn ohjelmaan sisältyvän valokuvan kappaleiden valmistamista, ratkaistaan erimielisyyden sattuessa välimiesmenettelyssä siten kuin asetuksella säädetään.

Kysymys 5 a §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista, milloin asia koskee kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi, ratkaistaan erimielisyyden sattuessa välimiesmenettelyssä siten kuin asetuksella säädetään.

Asianosaiset voivat myös sopia, että asia saataan välimiesmenettelystä annetun lain (46/28) mukaisesti välimiesten ratkaistavaksi.

Luvalla, joka on annettu 2 momentin nojalla, on sama vaikutus kuin 5 a §:ssä tarkoitetulla luvalla.

Tämän pykälän nojalla annetulla luvalla on sama vaikutus kuin 5 a tai 5 b §:ssä tarkoitetulla luvalla.

18 §

Joka tahallaan tai varomattomuudesta rikkoo tässä laissa valokuvaa koskevan oikeuden suojaksi annettua säännöstä tai tarjoaa myytäväksi tai muutoin yleisön keskuuteen levittää tämän lain vastaisesti valmistetun valokuvan kappaleen, rangaistakoon sakolla tai enintään vuoden vankeudella.

18 §

Joka tahallaan ansiotarkoituksessa

1) valmistaa valokuvasta kappaleen vastoin tätä lakia;

2) myytäväksi tarjoamalla tai muutoin levittää yleisön keskuuteen tämän lain vastaisesti valmistetun valokuvan kappaleen; taikka

3) tuo maahan yleisön keskuuteen levitettäväksi valokuvan kappaleen, joka on valmistettu maan ulkopuolella sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tämän lain mukaan,

on, jos tekoa on valokuvan kappaleiden suuren määrän, toiminnan laajuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi pidettävä törkeänä,

Voimassa oleva laki

Laki on sama, jos joku yleisön keskuuteen levittää tai levitettäväksi tuo maahan valokuvan kappaleen, milloin se on valmistettu maan ulkopuolella sellaisissa olosuhteissa, että tuollainen valmistaminen maassa olisi ollut rangaistava sen mukaan, kuin 1 momentissa on sanottu.

Ehdotus

tuomittava valokuva-oikeusrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

18 a §

Joka

1) *tahallaan tai törkeästi varomattomuudesta rikkoo tässä laissa valokuvaa koskevan oikeuden suojaksi annettua säännöstä;*

2) *tahallaan tai törkeästi varomattomuudesta tarjoaa myytäväksi tai muutoin levittää yleisön keskuuteen tämän lain vastaisesti valmistetun valokuvan kappaleen; taikka*

3) *tuo maahan yleisön keskuuteen levitettäväksi valokuvan kappaleen, jonka hän tietää tai jota hänellä on perustellusti syytä epäillä valmistetuksi maan ulkopuolella sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tämän lain mukaan,*

on tuomittava, jollei teko ole 18 §:n mukaan rangaistava, valokuva-oikeusrikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

19 §

Sen, joka tämän lain vastaisesti käyttää valokuvaa, on käyttämisestä suoritettava valokuvaajalle tai hänen oikeudenomistajalleen kohtuullinen hyvitys.

Jos valokuvan käyttäminen tapahtuu tahallisesti tai varomattomuudesta, on saamatta jääneen hyvityksen lisäksi suoritettava korvaus muustakin menetyksestä, niin myös kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Joka muutoin kuin valokuvaa käyttämällä syylistyy 18 §:n mukaan rangaistavaan tekoon, korvataan valokuvaajalle tai hänen oikeudenomistajalleen rikoksesta aiheutuneen menetyksen, kärsimyksen ja muun haitan.

19 §

Joka käyttää valokuvaa vastoin tätä lakia, on velvollinen suorittamaan käyttämisestä valokuvaajalle kohtuullisen hyvityksen.

Jos käyttäminen tapahtuu tahallisesti tai varomattomuudesta, on hyvityksen lisäksi suoritettava korvaus kaikesta muustakin menetyksestä, niin myös kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Joka muutoin kuin valokuvaa käyttämällä syylistyy 18 tai 18 a §:n mukaan rangaistavaan tekoon, on velvollinen suorittamaan valokuvaajalle korvauksen rikoksesta aiheutuneesta menetyksestä, kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettusta korvauksesta on lisäksi voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/74) on säädetty.

Voimassa oleva laki

23 §

Tässä laissa tarkoitettusta rikoksesta älköön virallinen syyttäjä nostako syytettä, ellei asianomistaja ole ilmoittanut rikosta syytteeseen pantavaksi.

Edellä 20 §:ssä mainittu omaisuus on asianomistajan vaatimuksesta takavarikoitava, jos todennäköisillä syillä voidaan päätellä tässä laissa tarkoitettun rikoksen tapahtuneen. Takavarikko suoritetaan virallisen syyttäjän toimesta, kun asia on ilmoitettu hänelle syytteeseen pantavaksi sekä kustannuksista ja vahingosta on asetettu vakuus, tai oikeuden määräyksestä.

24 a §

Tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin annetun lain (404/61) 55 §:ssä tarkoitettu asiantuntijalautakunta avustaa asianomaista ministeriötä myös käsiteltäessä asioita tämän lain mukaan.

Ehdotus

23 §

Valokuva-oikeusrikos on virallisen syytteen alainen. Muutoin ei virallinen syyttäjä saa nostaa syytettä tässä laissa tarkoitettusta rikoksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteeseen pantavaksi.

(kumotaan)

24 a §

Tekijänoikeuslain 55 §:ssä tarkoitettun tekijänoikeusneuvoston tehtävänä on avustaa opetusministeriötä myös oikeutta valokuvaan koskevien asioiden käsittelyssä sekä antaa lausuntoja tämän lain soveltamisesta.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 198 .*

Asetus

tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin sekä oikeudesta valokuvaan annettujen lakien soveltamisesta annetun asetuksen muuttamisesta

Opetusministerin esittelystä

muutetaan tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin sekä oikeudesta valokuvaan annettujen lakien soveltamisesta 25 päivänä elokuuta 1961 annetun asetuksen (441/61) nimike, 14—23 § ja 18 §:n edessä oleva väliotsikko sekä

lisätään asetukseen uusi 24—26 § ja 24 §:n eteen väliotsikko seuraavasti:

Tekijänoikeusasetus

Välimiesmenettely

14 §

Tekijänoikeuslain 54 §:ssä ja oikeudesta valokuvaan annetun lain 17 §:ssä tarkoitetut erimielisyydet ratkaistaan välimiesmenettelyssä, johon kumpikin osapuoli nimeää yhden välimiehen ja siten nimetyt kutsuvat kolmannen välimiehen puheenjohtajaksi.

15 §

Jos toinen osapuoli on tehnyt vastapuolelle esityksen välimiesmenettelyyn ryhtymisestä sekä nimennyt välimiehen, mutta vastapuoli ei ole kuukauden kuluessa siitä tiedon saatuaan nimenyt välimiestä, määrää Helsingin raastuvanoikeus aloitteen tehneen osapuolen pyynnöstä vastapuolen nimettäväksi kuuluvan välimiehen.

16 §

Välimiehille ja sihteerille suoritetaan valtion varoista opetusministeriön määräämä kohtuullinen palkkio sekä korvaus toiminnasta aiheutuista matka- ja muista kuluista.

17 §

Muutoin noudatetaan soveltuvin osin välimiesmenettelystä annettua lakia (46/28).

Tekijänoikeusneuvosto

18 §

Tekijänoikeusneuvostoon määrää valtioneuvosto opetusministeriön esityksestä kolmeksi vuodeksi kerrallaan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja enintään viisitoista muuta jäsentä sekä kullekin heistä henkilökohtaisen varajäsenen.

19 §

Tekijänoikeusneuvostossa tulee olla edustettuna keskeiset tekijänoikeuslaissa sekä oikeudesta valokuvaan annetussa laissa säädettyjen oikeuksien haltijoiden sekä suojakohteiden käyttäjien ryhmät.

Tekijänoikeusneuvoston puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja vähintään yhden muun jäsenen sekä heidän varajäsentensä tulee olla oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita, tekijänoikeuteen perehtyneitä henkilöitä, joiden ei voida katsoa edustavan tekijöiden tai valokuvaa- jien eikä teosten ja valokuvien käyttäjien etuja.

20 §

Tekijänoikeusneuvoston päätösvaltaa voi neuvoston määräämissä asioissa käyttää neuvoston tietyn asian tai tiettyyn alaan kuuluvien asioiden käsittelyä varten asettama jaosto.

Jaostoon kuuluu puheenjohtaja, joksi neuvosto määrää 19 §:n 2 momentissa tarkoitetun jäsenenä, sekä tarpeellinen määrä muita jäseniä. Milloin käsiteltävän asian tai alan asiantuntemus ei ole neuvostossa riittävästi edustettu, neuvosto voi määrätä jaoston jäseneksi neuvostoon kuulumattoman henkilön.

21 §

Tekijänoikeusneuvosto on päätösvaltainen, milloin neuvoston puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään viisi muuta jäsentä on saapuvilla.

Jaosto on päätösvaltainen, milloin jaoston puheenjohtaja ja vähintään yksi muu jäsen on saapuvilla.

Tekijänoikeusneuvoston ja sen jaostojen sihteerinä voi toimia opetusministeriön tähän tehtävään määräämä ministeriön palveluksessa oleva henkilö. Neuvosto ottaa itselleen muut sihteerit, jotka voivat toimia myös jaostojen sihteerinä.

22 §

Tekijänoikeusneuvoston ja sen jaostojen puheenjohtajalle, jäsenille ja sihteeereille sekä neuvoston tai sen jaoston kuulemille asiantuntijoille suoritetaan palkkiota sekä päivärahaa ja matkakustannusten korvausta siten kuin valtion komiteoista on määrätty.

23 §

Tarkempia määräyksiä tekijänoikeusneuvoston toiminnasta voidaan antaa neuvoston työjärjestyksessä, jonka opetusministeriö neuvoston esityksestä vahvistaa.

Korvaus teoksen ja valokuvan kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön

24 §

Tekijänoikeuslain 26 a §:ssä tarkoitetun maksun suuruuden vahvistaa opetusministeriö. Maksuperusteena käytetään laitteen esitysaikaa jokaiselta alkavalta minuutilta.

25 §

Tekijänoikeuslain 26 b §:ssä tarkoitetusta käytösuunnitelmasta tulee ilmetä:

- 1) missä suhteessa varat on käytettävä tekijänoikeuslain 26 a §:ssä tarkoitettuihin korvauksiin ja yhteisiin tarkoituksiin;
- 2) perintä- ja hallinnointikustannukset;
- 3) yhteisöt, joille varoja suoritetaan; sekä
- 4) kunkin yhteisön osuudet ja tarkoitukset, joihin varat käytetään.

Tekijöiden yhteisinä tarkoituksina pidetään tässä yhteydessä erityisesti musiikki-, elokuva-, televisio- ja videokulttuurin edistämistä, mukaan lukien tekijöiden työllisyyttä edistävät tarkoitukset, sekä koulutus ja tutkimus.

26 §

Maksun perinnästä huolehtivan järjestön tulee antaa vuosittain tiliselvitys opetusministeriölle maksun perintä- ja hallinnointikustannuksista sekä maksun tuoton käyttämisestä.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .